

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

PANEL

“EGE’DE SON GELİŞMELER”

16.12.2005

Acılıs

Prof. Dr. Enver HASANOĞLU
Başkent Üniversitesi
Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürü

Prof. Dr. Mehmet HABERAL
Başkent Üniversitesi Rektörü

Panel Yöneticisi

Prof. Dr. Sertaç Hami BAŞEREN
A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi

Panelistler

Yaşar YAKIŞ
AKP Düzce Milletvekili
AB Uyum Komisyonu Başkanı

İnal BATU
Büyükelçi (E)
CHP Hatay Milletvekili

Prof. Dr. Ömer ABUŞOĞLU
ANAP Gaziantep Milletvekili
Grup Başkan Vekili

Nüzhet KANDEMİR
Büyükelçi (E)
DYP Genel Başkan Yardımcısı

Doç. Dr. Fatih TAYFUR
ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi

Tarih: 16 Aralık 2005 **Saat:** 13.30

Yer: Başkent Üniversitesi Bağlıca Kampusu, Prof. Dr. İhsan Doğramacı Konferans Salonu,
Eskişehir Yolu 20.km. ANKARA

Tel: 0312 213 05 60, 212 90 74

<http://sam.baskent.edu.tr>, E-posta:sam@baskent.edu.tr.

SUNUCU- Sayın hocalarım, değerli misafirler; Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi'nin düzenlemiş olduğu "Ege'de Son Gelişmeler" konulu panele hoş geldiniz.

Açılış konuşmasını yapmak üzere Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürü Prof. Dr. Enver Hasanoğlu'nu kürsüye davet ediyorum.

Prof. Dr. ENVER HASANOĞLU (Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürü)- Sayın Rektörüm, sayın bakanlar, sayın komutanlar, değerli milletvekilleri, sevgili öğrenciler, değerli öğretim üyeleri; bildiğiniz gibi, Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi olarak, ülkemizi yakından ilgilendiren meseleleri ve gelişmeleri etkin bir şekilde incelemek, karar alıcılara ve kamuoyumuza gerekli bilgileri aktarmak ve kamuoyu oluşturmak amacıyla bu gibi toplantıları düzenliyoruz. İşte bu panellerin bir yenisini bugün sizlerin katılımıyla gerçekleştiriyoruz. Katılımınızdan dolayı sizlere, değerli panelistlere ve eksilmeyen desteklerinden dolayı Sayın Rektörümüze şükranlarımı sunuyorum.

Değerli misafirler; Türkiye'nin Avrupa Birliği üyelik sürecinde AB Konseyi tarafından alınan kararlar, hazırlanan ilerleme raporları ve Avrupa Parlamentosu kararları, Türkiye'ye belli bir yol haritası çizmektedir. Bu ilişkiler, temelde AB inisiyatifinde sürdürülen, AB'nin belirleyici olduğu bir nitelik taşımaktadır. Bir başka ifadeyle AB, Türkiye ilişkilerini kendi belirlediği koşullarla yönlendirmektedir. Bu bakımdan, AB tarafından yayımlanan belgelerdeki içerik, bu içerikte yer alan açık ve satır aralarında Türkiye'ye yüklenen yükümlülükler çok büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle, bunların iyice incelenmesi, değerlendirilmesi ve izlenmesi; gerekli politikaların ve yöntemlerin belirlenmesinde ulusal çıkarlarımız ve ülkemizin geleceği göz önünde tutulmalıdır.

Değerli konuklar,

Bu anlayıştan hareket ederek, AB'nin 3 Ekim 2005 tarihli "Müzakere Çerçeve Belgesi"nde Yunanistan'la ilişkileri ve özellikle Ege meselelerini ilgilendiren konuları tartışma gereği duyuyoruz. Bunun için, panelimizin konusunu "Ege'de Son Gelişmeler" olarak belirledik. Konu hem siyasi otoritelerimiz, hem de ilim adamlarımız gözüyle değerlendirilecektir. Bu paneli düzenledik ve bu niteliğiyle panelimizin birçok soruya cevap vereceğine ve kamuoyunu bilgilendireceğine inanıyorum.

Panelimizin başarılı geçmesini diliyorum ve hepinize katılımınızdan dolayı teşekkür ederken, 2006 yılının 2005'ten daha hayırlı olmasını diliyorum ve 2006 yılının bütün dünyaya, ülkemize, yükseköğretim camiasına, Başkent Üniversitesi'ne hayırlar ve mutluluklar getirmesini diliyorum

Saygılar sunuyorum.

SUNUCU- Konuşmasını yapmak üzere Başkent Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mehmet Haberal'ı kürsüye davet ediyorum.

Prof. Dr. MEHMET HABERAL (Başkent Üniversitesi Rektörü)- Değerli milletvekilleri, çok değerli konuklar; Stratejik Araştırmalar Merkezimize gerçekten teşekkür ediyorum, bu konuları iyi ki gündeme getiriyor; yoksa ne tarihi hatırlama fırsatımız olacak, ne de bugünleri iyi değerlendirme durumunda olacağız.

Özellikle son zamanlarda tarihle ilgili acaba toplumumuz ne kadar bilgi sahibi, dahası Avrupalılar acaba ne kadar bilgi sahibi? Ben görüyorum ki, özellikle Avrupalılar, bir çelişki içerisindedir. Zaman zaman, özellikle Lozan da dahil olmak üzere, bizi Osmanlı İmparatorluğu'nun bir devamı olarak görüyorlar, öyle değil mi? Eğer öyle olmasa, bize Osmanlı İmparatorluğu'ndan kalma birçok külfeti yüklemeslerdi. Yine Lozan'a baktığımız zaman, her ne kadar birçok şey ayıklanmış ise de, bazı şeyleri o gün rahmetli İsmet Paşa, Atatürk'ün talimatıyla kabul etmek durumunda kalmıştır. Yine Atatürk'ün deyişiyle, Osmanlı İmparatorluğu, bir başka deyişle Osmanlı hükümeti artık tarih olmuş, onun yerine Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur; yani artık Türkiye Cumhuriyeti'nin hükümeti var. Böyle bakınca, bir yönüyle Avrupalılara göre biz, Osmanlı İmparatorluğu'nun devamıyız ve onun yükümlülüklerini taşıyoruz. Bir yönüyle, özellikle bugün çok daha geçerli olmak üzere; biz Türkiye Cumhuriyeti devletiyiz, dolayısıyla bugünkü şartlar içerisinde dünyayı değerlendirip ona göre hareket etmek zorundayız.

Ben bunu gözleyince, kendi kendime bir soru sordum; dedim ki, eğer biz, yeni bir Türkiye Cumhuriyeti devletiysek, bu şekilde Avrupalılar tarafından kabul ediliyorsak, o zaman bizim hudutlarımız, Lozan'da Misak-ı Milli hudutları olarak, başka bir deyişle her ne kadar bazı kırmızı çizgiler artık beyaza döndü ise de, hudutlarımızın bu kırmızı çizgiliği devam ediyor, dolayısıyla ondan kesinlikle taviz vermemiz söz konusu değildir. Ben bir Türk vatandaşı olarak, Türkiye Cumhuriyeti'nin bir vatandaşı olarak diyorum ki, vatandaş olarak kesinlikle bu hudutların bir çakıl taşına bile zarar gelmesine ne müsamaha ederiz, ne de müsaade ederiz. Bunun tersi, eğer biz Osmanlı İmparatorluğu'nun devamı isek, o zaman Osmanlı İmparatorluğu 600 sene, herhalde dünyada çok az bir imparatorluğa nasip olmuş bir yaşam sürdürmüştür. Bu 600 sene içerisinde yönettiği topraklar üzerinde o zaman bizim de söz hakkımız var, öyle değil mi? Eğer şimdi birileri çıkıp bize "bizim Ege üzerinde hakkımız var, Ege Denizi üzerinde hakkımız var, Kıbrıs'ta hakkımız var" diyor ise, o zaman ben de diyorum, Osmanlı İmparatorluğu döneminde, Kanuni döneminde Ege Denizi Osmanlı'nın deniziydi. Akdeniz büyük ekseriyetiyle bir Osmanlı deniziydi. O zaman buralarda da bizim hakkımız olmalıdır, yani geriye doğru gitmek zorundayız. Bugün biz böyle bir şey söylüyor muyuz? Hayır, böyle bir şey söylemiyoruz. Ne dedi Atatürk? "Cihanda sulh" dedi, biz toplum olarak daima bunu yeğledik. Bugün de, Osmanlı İmparatorluğu'nu yıkanların bütün gayretine, ben ne diyorum, Osmanlı İmparatorluğu kendisi yıkılmadı, yıktılar ve yıkanlar belli. O gün yıkanlar, bugün değişiklikleri, o

yepyeni, sapaşğlam, laik, demokratik Türkiye Cumhuriyeti üzerinde de değişik birtakım planlar içerisindedeler.

Deęerli konuklar; dūşünebiliyor musunuz, geçmişte Osmanlı İmparatorluğu'nun bir gölü haline gelen Ege'de, bugün Türkiye Cumhuriyeti'nin acaba hakkı nedir, hakkı ne kadardır? Yüzde 7,5. Samos Adası Türkiye'den sadece 2 mil uzakta. Halbuki Lozan Barışı'na göre asgari 3 mil olması lazım, Lozan'ın 12'nci maddesine göre. Ya Yunanistan'dan ne kadar uzakta? 95 mil uzakta. Ya Rodos Adası? Türkiye'den 10 mil uzakta. Yunanistan'dan ne kadar uzakta? 210 mil uzakta. Bütün bunların hiçbiri yetmiyor.

Değerli konuklar,

Ben diyorum ki, üç şey var ki, bunların sonu yoktur. Güzelliğın sonu yoktur, paranın sonu yoktur; maalesef ihtirasın sonu da yoktur. Avrupalıların ölkemiz üzerinde olan ihtirasını da gerçekten durdurmak mümkün değildir artık. Tabii, ben buradan hep söylüyorum, kabahat söyleyende değil ki, söyletende. Biz hep tamam, biz yolumuza devam edelim, devam edelim, ama işte görüyoruz ki, bugün Avrupa'nın parlamenterleri hemen soluğu İstanbul'da alıyorlar. Ben şimdi bu değerli parlamenterlerimize soruyorum, acaba değerli parlamenterlerimizden hangisi, Avrupa'nın bir ölkesine gidebilir, orada bir mahkemeye dinleyici olarak katılabilir? Değil dinleyici olarak, ben kırmızı pasaportlu bakanı bile hudutlardan zor geçiriyorum. Şimdi böyle iken, acaba bunlar bu cesareti nereden alıyorlar değerli konuklar? Acaba şöyle mi düşünüyorlar: Türkler nasıl olsa tarihte 16 tane devlet kurdu; hani bir bakıma bu bir övünç kaynağı olabilir, sakın ola ki, yanılmayalım, öyle kolay kolay övünç kaynağı falan değil, belki de bunlar ondan cesaret alıyorlar; ama hiç kimse unutmasın, Türkiye Cumhuriyeti öyle sağlam temeller üzerine kurulmuştur ki, bizleri yolumuzdan, yüce Allah'tan başka hiç kimse döndüremez. Bu kişiler değil benim ölkeme engel, gölge bile olamazlar.

Ben inanıyorum ki, bugün bu panelde, bu çok değerli panelist arkadaşlarım, geçmişte bizim gölümüz haline gelen Ege'nin, o göl halini burada dile getirecekler; ama ben temenni ediyorum ki, ölkemin geleceğinde daha fazla zedelenme olmasın. Bu ihtiras sahipleri de kolay kolay kendileri, “yeter, bizim ihtirasımız fazladır” demeyecekler, ama benim ölkemi yönetenler ve bizler hiç olmazsa onlara diyelim ki, “artık yeteri kadar ihtiraslarınıza tahammül ettik, kusura bakmayın. Ne pahasına olursa olsun, burası Türkiye Cumhuriyeti ve Türklerin Türkiye Cumhuriyeti'ni daha fazla zedelemeye kalkışmayınız”

Hepinize teşekkür ediyorum. Panelin başarılı olmasını diliyorum. Gerçekten 2005 yılı çok sıkıntılı oldu, aslında baktığımız zaman, 2006'da da değişik sıkıntılar karşımıza gelecek, çıkacak, ama inanıyorum ki, benim milletimin sağduyusu, bu sıkıntılarını aşmada kendi birliğinden, kendi

bütünlüğünden, kendi üniter yapısından güç alarak, bu problemleri açacak ve geleceğe toplumumuz için çok daha yeni imkânlar sağlayacaktır.

Hepinize teşekkür ediyorum.

SUNUCU- Değerli misafirler; öncelikle panel yöneticisini davet etmek istiyorum: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Sertaç Hami Başeren.

Şimdi panelistlerimizi davet etmek istiyorum: AKP Düzce Milletvekili, AB Uyum Komisyonu Başkanı Yaşar Yakış; Emekli Büyükelçi CHP Hatay Milletvekili İnal Batu; ANAP Gaziantep Milletvekili, Grup Başkanvekili Prof. Dr. Ömer Abuşoğlu; Emekli Büyükelçi DYP Genel Başkan Yardımcısı Nüzhet Kandemir; ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Fatih Tayfur.

OTURUM BAŞKANI (Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi)

Sayın Rektörüm, değerli bakanlar, kıymetli dinleyenlerim; paneli başarılı olması dileğiyle açarken, Ege konusuyla ilgili bazı temel verileri, bazı temel hukuki ve siyasi verileri size sunmaya, arz etmeye çalışacağım.

Ege Denizi bizim için çok önemli bir saha. Önemi nereden kaynaklanıyor? Hemen birkaç başlıkla onu hatırlatmak istiyorum: Öncelikle Ege Türkiye için bir kapı, Türkiye'nin artan petrol ihtiyacının yüzde 75'inin denizyoluyla Ege'den geçerek Türkiye'ye ulaştığını biliyoruz. Ege, Türkiye'nin en önemli sanayi bölgelerinin canlı kaynaklarına, mineral kaynaklarına, Ege Denizinden elde edebileceğimiz her türlü kaynağa ihtiyacımız var, bu açıdan da Ege Denizi önemli. Sadece bunlarla sınırlı da değil; Ege Denizi'nde güvenliği de sağlamak ihtiyacındayız. Bu sebeple, askeri kullanım açısından da Ege Denizi, bizim için önem taşımaktadır.

Komşumuzla bu konuda ciddi ihtilaflarımız var. Bunları bir dönem Yunanistan gerginlik politikası içerisinde temin etmeye çalıştı, olmadı. Baba Papandreu, hükümetinin son dönemlerinden itibaren, gerginlik politikasıyla menfaatlerini elde edemeyeceğini gördü ve bir politika değişikliğine girdi; Yunanistan Avrupa Birliği süreci içerisinde özde Ege'ye ilişkin hiçbir menfaatinden vazgeçmeden, bu haklarının peşinde koşmaktadır. Türkiye'nin Avrupa Birliği süreci, Yunanistan için bir anlamda, bu çıkarlarını, bu menfaatlerini elde etmek için bir fırsat olmuştur. Değerli konuşmacılar, Yunanistan'ın ihtirasına bu süreç içerisinde nasıl gem vuracağız; şüphem yok ki, bu konuda yol gösterecekler.

Ege Denizi konuşulurken, bazı hukuki verilere ve bu hukuki verilerin ortaya koyduğu gerçekleri bilmeye de ihtiyaç vardır. Ege Denizinde 1800 kadar ada bulunuyor, 3000 diyenler de var; ama 1800 kadar olduğunu söylemek daha gerçekçidir bence. Bu adaların Yunan egemenliğinde bulunanları, Anadolu sahillerine yakındır; Ege Denizi'nin ortay hattının ters tarafındadır. Bu Ege coğrafyasının

maddi bir sorundur. Ege Denizinin ortasında bir çöküntü var, bir maddi veridir; uyuşmazlıklar bakımından dikkate alınmalıdır. Hukuki açıdan baktığımızda, ne Ege Denizi'nin sınırı, ne de Ege'de Türk-Yunan sınırı vardır, her ikisi de yok.

Türkiye'yle Yunanistan'ın müşterek tarihi, kan, gözyaşı dolu. Bizim topraklarımız üzerinde kurulmuş bir devlet, bütün tarihi bizle mücadeleyle geçti, bizim de onlarla tabii ki. Bu kanlı, gözyaşı dönem, Lozan'da dengeyle neticelendirildi; buna Lozan dengesi diyoruz. Ege uyuşmazlıklarına ilişkin en temel hukuki verimiz budur.

Ege bakımından Lozan dengesinin özelliklerine de değinmek isterim: Lozan dengesi Ege'de 3 mil karasularını esas alarak, çok geniş bir açık deniz kullanım alanı bırakmıştır. Lozan'ın sağladığı dengenin en önemli özelliği budur. Yunanistan'a terk edilen önemli Ege adaları silahsızlandırılmak kaydıyla bırakılmıştır; bu da önemli bir veri olarak karşımıza çıkıyor. Ege konusuyla ilgili tartışmaların hukuki ve maddi çerçevesi bu söylediğim hususlarda toplanır.

Ben sabrınızı zorlamadan, son olarak, uyuşmazlıkların neler olduğunu da isim isim, birer birer sayıp, sonra konuşmacılara söz vereceğim.

Ege uyuşmazlıkları denilince, öncelikle akla deniz uyuşmazlıkları gelmektedir. Deniz uyuşmazlıkları, kıta sahanlığı uyuşmazlığı, karasuları uyuşmazlığıdır. Hava uyuşmazlıkları var. Hava uyuşmazlıkları, FIR'a ilişkin uyuşmazlıklar... Yunanistan'ın kendi karasularının 4 mil dışına taşan 10 millik hava sahası sorunu, silahsızlandırılmış adaların silahlandırılması konusu ve son olarak 1996'dan bu yana bir de Ege'de egemenlik uyuşmazlığı var. Bütün bu uyuşmazlık dediğimiz hususlar aslında, Yunanistan'ın aramızda kurulmuş olan Lozan dengesini revize etmesinden kaynaklanmaktadır. Açıkça ve cesaretle söylüyorum, Yunanistan'ın revizyonizmiyle karşı karşıyayız ve şimdi değerli konuşmacılardan bu revizyonizmi yaratan ihtirasla, Avrupa Birliği süreci içerisinde nasıl baş edeceğiz, bunu birlikte öğrenelim.

Buyurun efendim.

YAŞAR YAKIŞ (AKP Düzce Milletvekili) Sayın bakanlarım, değerli milletvekilleri, değerli profesörler, değerli öğrenciler; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Öyle zannediyorum, konuşmacılar kendi aramızda konuşmadık, ama ben bir öneri olarak getirmek istiyorum. Hepimizin her konuda biraz biraz söylemesi yönüne, bazı konuları bazı arkadaşlar biraz daha derinliğine incelerse, uygun olur diye düşünüyorum.

Sayın Başkanımızın zikrettiği başlıklara göre, biraz daha ayrıntılandırırsak, Ege'de anlaşmazlık konuları şunlardır:

1. Ege kıta sahanlığının sınırlarının belirlenmemiş olması.

2. Doğu Ege’de deniz sınırının belirlenmemiş olması.
3. Adaların gayri askeri statüsünden, askersiz statüsünden doğan hususlar.
4. Hava sahasından doğan hususlar.
5. Karasularının genişliğinden ortaya çıkan sorunlar.
6. Anlaşmalarda ismi zikredilmediği halde, Ege Denizinde bulunan coğrafi formasyonlar; yani ada olarak ismi yok veya kayalık olarak ismi var, bir coğrafya formasyonu, fakat herhangi bir anlaşmada ismi zikredilmemiş olan adaların aidiyeti meselesi, kime ait olduğu meselesidir.

Eğer uygun görürseniz ben, en başında, eğer yine açıkta kalırsa, öteki konuları da kapsamaya çalışırım, ama Ege kıta sahanlığı ile hava sahasıyla ilgili konulardan biraz bahsedeyim. Öteki değerli panelistler de, diğer konulardan bahsedebilirler.

Kıta sahanlığı biliyorsunuz, denizin altında kalan kısmın kime ait olduğu hususudur. Ben değerli organizatörlerden -eskiden karatahta derdik, şimdi beyaz tahta oldu- beyaz tahta getirmelerini istemiştim. Eğer böyle bir öğrenci topluluğuna anlatır gibi olmayacaksak, orada çizmek suretiyle, kıta sahanlığının biraz daha gözümüzde canlandırılmasına çalışacağım.

Haritaya baktığımızda burası Anadolu, burası da deniz, burası da Yunanistan. Kıta sahanlığı dediğimiz şey, herhangi bir kıyının, hangi ülkeye aitse, orada yeraltı madenleri, damarları vardır, bu deniz altında da devam eder. Dolayısıyla bu denizin üstüne baktığınız zaman, belli bir yere kadar gelirsiniz, 6 mil burası, 6 mil bizim zaten ulusal hükümlerimiz alanımız sayılır. Fakat kıta sahanlığı onun ötesinde devam ediyor. Ötesinde devam ediyor, ama kıta sahanlığının denizin üstündeki kısmının hangi ülkenin hükümlerine altında olduğu hususuyla hiçbir ilgisi yok, yani burası Türkiye, Anadolu, onun 6 mil kısmında hem deniz üstünde, hem denizin altında ulusal hâkimiyetimiz var. Bundan sonra ise, denizin üstünde ulusal hâkimiyetimiz yok, fakat deniz altındaki madenlerin işletilmesi konusunda yetki var. Devletler hukukunda kıta sahanlığı buna deniliyor, yani kıtanın deniz altında kalan kısmı, deniz tarafından kapatılmış veyahut da denizin taşarak genişlediği alan veyahut da toprak diye biliyoruz. Dolayısıyla biz bu kıta sahanlığının sınırı nerede bitiyor; burada mı bitiyor, burada mı bitiyor, onu şu anda tartışıyoruz ve Yunanistan’la halen tartışmakta olduğumuz konu bu.

Buraya fezadan çekilmiş bir harita getirdim. Bu haritada Anadolu Anakarası sığ olarak devam ediyor, ta Ege’nin ortalarına kadar geliyor, ondan sonra derinleşiyor. Dolayısıyla uluslararası hukukta kıta sahanlığı dediğimiz, continental self dediğimiz yer aşağı yukarı Ege’nin ortasına kadar geliyor. Yunanistan Anakarasının kıta sahanlığı ise, dikkat ederseniz, burada Selanik Körfezi’nin etrafında epey bir mesafe var, burada hemen hemen kıta sahanlığı yok, çünkü birden derinleşiyor, derinleşip, ondan sonra sığlaşırsa denizin altı, o zaman yine Yunanistan’ın kıta sahanlığı olmuyor, yani Anadolu’nun kıta

sahanlığına benzer geniş bir alan Yunanistan'ın yok. Yunanistan'ın kıta sahanlığı burada yeşil olarak görünen yerlerdir. Anadolu'nun kıta sahanlığı ise bu. Kıta sahanlığımızın bittiği yer, Saroz Körfezi'nin ilerisinde burada, geri kalan yerler de burada, bazı yerler de Anadolu'ya daha fazla yaklaşıyor, Yunanistan'ın ise bir burada kıta sahanlığı var, bir de Selanik Körfezi'nde.

Bu hususa dikkat çektikten sonra, Yunanistan -demin saydığım çok sayıda sorun var aramızda- sadece kıta sahanlığının belirlenmesini ihtilafli konu sayıyor, “Adaların askersiz statüsünden kaynaklanan veya karasularının genişliğinin ne kadar olması gerektiği hususları gibi konuları ben seninle tartışmam” diyor. Neden? “O benim ulusal hükümlerlik alanıma giren konudur” diyor. “Adalar benim adamdır, ben onun üzerinde istersem askeri tesis yaparım, istersem yapmam, o ulusal hükümlerlik alanıma giren bir husustur” diyor. “Karasularının genişletilmesi de, dünya deniz hukukuna göre, Deniz Hukuku Sözleşmesi, Low of the Sea Sözleşmesine göre, ülkelerin karasularını 12 mile kadar uzatma yetkileri var. Bu yetki benim ulusal yetkimdir, ulusal hükümlerlik alanıma giren bir yetkidir, dolayısıyla ben bunu hiçbir ülkeyle görüşmem” diyor.

Zaman zaman Yunanistan'da da konferanslara çağrıldığım zaman, oradaki muhataplarıma, dinleyicilere şunu söylüyorum: “Şimdi Türkiye ile Yunanistan arasında ihtilafli konularımız var diyorum, Yunanistan ise bir ihtilafli konumuz var, o da kıta sahanlığıdır diyor. Türkiye ise, birden fazla sorunumuz var diyor. Bu durumda şimdi size soruyorum, Türkiye'yle Yunanistan arasında bir sorun mu var, birden fazla sorun mu var?” diyorum. Eğer taraflardan biri de, “Öteki sorunlar da ortak sorunumuzdur, çözümlemesi gereken sorunumuz” diyorsa, öteki sorunlar da bizim sorunumuzdur, dolayısıyla bizim onları da görüşmemiz lazım ve şu anda iki ülke arasında vaktiyle başlatılmış olan ve adına istihşafî görüşmeler denilen, yani keşfedici görüşmeler denilen bir dizi görüşme var. Kısa bir süre önce 32'ncisi yapıldı. Dışişleri müsteşarları düzeyinde devam ediyor. İçeriği hakkında dışarıya bilgi verilmiyor; fakat hedeflenen şey, bütün konuları bir bütünlük içinde ele almak, yani sadece kıta sahanlığı sorununu çözüp, ötekilerini bırakmak değil. Bu yaklaşımda istihşafî görüşmelerde öteki konular da ele alınıyor. Ama ne kadar mesafe kaydedeceğiz, bir yere ulaşabilecek miyiz; onu zaman gösterecektir.

Dolayısıyla bizim kıta sahanlığıyla ilgili hususlar bunlardan ibaret. Peki, kıta sahanlığımızın üstündeki su ne olacak? Kıta sahanlığımızın üstündeki su uluslararası su. Bizim kıta sahanlığımızda Yunanistan adaları da var. Mesela, şurada bir Yunan adası olsa, bu ada etrafında 6 millik de bir karasuları var, onun altı ve üstü yine Yunanistan'a ait hükümlerlik alanıdır, ama bizim kıta sahanlığımızın üzerindedir. Adaların kıta sahanlığı olur mu, yani bizim kıta sahanlığımız buraya kadar geldi, bir Yunan adasına, bundan sonrası adaların kıta sahanlığı mıdır? O uluslararası hukukta tartışmalı, belki hocalarımız bize daha ayrıntılı bilgi verebilirler. Bizim görüşümüz, adaların kıta sahanlığı olmaz, anakaraların kıta sahanlığı olur. Dolayısıyla bu Yunan adasının, adanın kendisi,

etrafındaki 6 millik su, o 6 millik suyun altı, toprak zenginlikleri ve 6 milin hava sahası Yunan hâkimiyetindedir. Onun dışındaki yerler, hava sahası itibariyle bakarsanız, geri kalanı Türkiye'nin de yararlanabileceği uluslararası hava sahasıdır. Altı ise, sadece Türkiye'nin yararlanabileceği kıta sahanlığıdır.

Kıta sahanlığından nasıl yararlanabiliriz? Kıta sahanlığından sadece maden çıkarma amacıyla yararlanılabilir, yoksa orada onun ötesinde başka hükümler hakları herhalde ileriye süremeyiz.

Ben kıta sahanlığıyla ilgili açıklamalarımı burada kesmek istiyorum. Buna çok benzeyen bir konu olduğu için, biraz da adaların ve Yunanistan'ın geri kalan kısmının karasularıyla alakalı sorunu açıklamak istiyorum. Evet, Anadolu anakarasının kenarında çizilmiş olan, açık maviyle çizilmiş yer yüzde 7,4 galiba Türkiye'nin karasularının genişliği. Önce 6 mil esasına göre bakalım. Yunanistan'ın bu durumda yüzde 43,68, açık deniz olarak kalan kısım da yüzde 48. Burada Ege'nin yüzde 48'i açık deniz, uluslararası deniz alanı görülüyor. Yunanistan karasularını 10 mile çıkarırsa, Türkiye'nin bir kuralı var, Türkiye'nin karasuları 6 mildir, fakat herhangi bir denizde karşılıklı olarak, bizim karşımızdaki ülke kaç mile çıkarırsa, biz de o kadar mile çıkarırız diye, her ülkeye göre değişen bir kriter kullanıyoruz. Dolayısıyla Yunanistan 10 mile çıkarırsa, Türkiye'nin de 10 mile çıkaracağını düşünüyorum. O zaman Türkiye'nin sahası yüzde 7'den yüzde 8,57'ye çıkıyor. Yunanistan'ın hissesi ise, karasuları olarak yüzde 43'ten yüzde 64'e çıkıyor ve açık deniz sahası olarak da yüzde 27'lik bir alan kalıyor. Yunanistan karasularını 12 mile çıkarttığı zaman, Türkiye'nin karasuları genişleyemiyor, çünkü karşılarında hemen Yunan adaları var, ortay hattını kabul etmemiz lazım, dolayısıyla bizim karasularımız da 12 mil olduğu zaman da, yine Ege'den alacağımız hisse aynı kalıyor ve 8,57 oluyor. Yunanistan'ın Ege'den alacağı kısım ise yüzde 64'ten yüzde 71'e çıkıyor ve bunun sonucu olarak da, açık deniz sahası olarak, 10 mil varsayımına göre yüzde 27 iken, bu kez yüzde 19'a iniyor.

Peki, mesele sadece açık denizlerle mi alakalıdır? Hayır, onun ötesinde de boyutları var. Doğu Ege adalarının etrafındaki karasularının genişliğini daha geniş çizdiğiniz zaman ne oluyor bunun sonucu olarak? Türkiye'nin anakarasının Ege Denizi'ne, açık denizlere giden yolu kapatılmış oluyor. Buradaki her adanın etrafına 6 millik bir çizgi çizdiğiniz zaman, yine aralarından açık denize çıkma imkânı olacak, fakat 12 millik daireler çizdiğiniz zaman, bu sefer Türkiye'deki bir limandan açık denize çıkmak için gerek Ege'deki açık denize, gerek Akdeniz'e çıkabilmek için mutlaka Yunanistan karasularından geçmek mecburiyetinde kalacaksınız. Peki, Yunanistan karasularından geçmek yasak mı? Hayır, yasak değil, yalnız devletler hukukunda zararsız geçiş adı verilen bir kavram var, zararsız geçiş şartıyla müsaade edilebilir. Zararsız geçiş, işte silah taşımayacaksınız, düşmanca hareketlere vesile olmayacak, yani Yunan devriye botları durdurup, geminin içine bakacak, "bakalım, bu geçiş zararsız geçiş midir, değil midir" diye Türkiye'yi rahatsız etme hakkını elde edecek. Onun için "Türkiye, eğer Yunanistan karasularını 6 milden daha yukarı bir rakama çıkarırsa, bunu savaş sebebi

sayacaktır” diye Meclisimizin bir kararı var, bunu biliyorsunuz. Hatta Yunanistan Parlamentosuna gittiğimiz zaman geçen sene, “niye bir dostluk grubu kuruyorsunuz, Türkiye dostluk grubu?” diye sorduk, “sizin Meclisinizin aldığı *casus belli*, savaş nedeni kararını kaldırmadığınız sürece, dostluk grubu kurmama yolunda bir prensip kararımız var, onun için dostluk grubu kuramıyoruz” dediler.

Ben vaktimi doldurduğuma göre burada susayım. Sorular oldukça, şimdi bahsettiğim konuların biraz daha ayrıntısına gireriz.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Efendim, ben teşekkür ediyorum.

Sayın Batu söz sizin, buyurun efendim.

İNAL BATU (CHP Hatay Milletvekili) Teker teker anmakta güçlük çekiyorum bütün değerli konukları, sevgili öğrencilere buradan en iyi dileklerimi sunuyorum.

Ben önce Sayın Yakış’ın değindiği kıta sahanlığı konusunda onun değinmediği bir iki noktaya değinmek istiyorum. Birincisi; savaşın eşğine kadar getirmiştir bu kıta sahanlığı meselesi. Hora Gemisi hadisesini hatırlarız, 1987.

Bir de, burada *Bern Anlaşması*’nı zikretmek istiyorum. 1976’da Bern’de bir mutabakat imzalandı, ona göre taraflar, yani Türkiye ile Yunanistan kıta sahanlığı konusunda tek taraflı ve diğerinin yaşamsal çıkarlarını tehdit edecek eylemlerden kaçınacakları taahhüdünde bulunmuşlardır ve bu anlaşma bugün de geçerlidir. Yani bu anlaşma, Türkiye’nin, Türk-Yunan anlaşmazlıklarını emrivakilerle değil, müzakerelerle çözmek tezine bugün dahi güç veren, hukuki temelini oluşturan önemli bir belgedir.

Benzer bir durum, karasuları konusunda da mevcut. Evet, *casus belli* kararımız var, bunun kaldırılması da zaman zaman söz konusu oluyor, ama kamuoyumuzdan gayet sert ve haklı tepkiler geliyor ve bu adımı atmıyoruz. O konuda da bir *Madrid Mutabakatı* vardır, 1997. Bizim bu savaş sebebi tezimizi oldukça yumuşatan önemli bir anlaşma da budur. 1997’de Sayın İsmail Cem ve Pangalos arasında imzalanan ve ertesi gün de iki başbakan tarafından onaylanan bu mutabakata göre, yine taraflar Ege Denizi’nde birbirlerinin yaşamsal çıkarlarını ilgilendiren konularda tek taraflı eylemlerde bulunmamayı ve anlaşmazlıklarını barışçı yollarla çözmeyi taahhüt etmişlerdir. Esasen Yunanistan’ın kıta sahanlığı konusunda diyor ya Yunanlılar, “ben yalnız kıta sahanlığı konusunu uluslararası planda ele alırım” diye. Yunanistan’ın Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’ne ve Lahey Adalet Divanı’na başvuruları vardır. Bu her iki önemli kuruluş da, iki tarafa, yani Türkiye ve Yunanistan’a bu kıta sahanlığı sorununu müzakereler yoluyla halletmeyi tavsiye etmişlerdir, yani sağlam bir zemindeyiz biz, yani Türk-Yunan anlaşmazlıklarını müzakereyle çözmek konusunda. Kaldı ki, Yunanistan’ın bir de Batı Avrupa Birliği’ne girerken, yine 1997’de koyduğu bir çekince var, yani

Yunanistan, “bu Ege adalarının silahsızlandırılması konusu benim güvenliğimle ilgili bir konudur, ben bu konuda Uluslararası Adalet Divanı’nın kaza yetkisini kabul etmem” diyor. Bu da, Yunanistan’ın nasıl seçici davrandığını, işine geldiği zaman Adalet Divanı dediğini, işine gelmediği zaman da Adalet Divanı yetkisini tanımadığını gösteren diğer çarpıcı bir örnektir.

Ben vaktin elverdiği ölçüde, Türk-Yunan ilişkilerini, bundan sonraki arkadaşlarımın sözlerinin belki daha iyi anlaşılacağı düşüncesiyle, Türk-Yunan ilişkilerini, diğer ülkelerle olan ilişkilerimizden ayıran bazı vasıflara kısaca değinmek istiyorum. Sayın Profesör açış konuşmasında biraz değindi bu konuya.

Bir kere, zaten bir imparatorluktan ayrılmış ülkelerle, o imparatorluğun esas varisi arasındaki ilişkiler daima sorunlu olmuştur; ama Yunanistan’la ilişkilerimiz benzer durumdaki diğer ülkelere çok daha farklı ve karmaşık. Bir kere, kanlı bir bağımsızlık savaşıyla Yunanistan bağımsızlığını almış; asrın sonunda, 1897’de, yeni bir savaş yapmışız; nihayet İstiklal Savaşımızda, âdeta Türkiye’nin canına kastederek, Polatlı’ya kadar gelmiş Yunanistan.

Başka bir önemli özelliği Türk-Yunan ilişkilerinin, başka hiçbir komşumuzla olmayan bir özelliği, önemli bir uluslararası sorunun, yani Kıbrıs sorununun doğrudan tarafıyız. Bu yüzden de ilişkilerimiz ikili ilişkilerin dışında önemli bir uluslararası sorunun, yani Kıbrıs sorununun hep gölgesinde kalmış ve ondan derinden etkilenmiştir.

Başka bir farklılık, patrikhane meselesi. Yunan Anayasasına göre, Yunan milletinin alejyansı olan, bağlılığı olan bir dinsel kurum Türkiye sınırları içindedir. Bunun statüsü yine Türk-Yunan ilişkilerini etkilemektedir.

1920’li yıllarda yaşanan büyük bir nüfus mübadelesinden sonra da, yine azınlık sorunları ve bunların mülkleri sorunu devam etmiştir.

İki ülke arasında Ege gibi büyük özellikleri olan, çok farklı özellikleri olan, aslında iki ülkeyi birleştirecek, daha dost hale getirecek bir deniz olması lazımken, iki ülke arasında çok ciddi sürtüşmelere, hatta savaş tehlikesine neden olan bir deniz mevcuttur. Bunlar başka hiçbir komşu ülkeyle olan özellikler değil.

Başka bir önemli konu da, Yunanistan yıllardır, 1980’den beri, Türkiye’nin de katılmak istediği önemli bir uluslararası kuruluş, yani Avrupa Birliği’ne Türkiye’nin girişini veto etme hakkına sahip bir ülkedir; bu da Türk-Yunan ilişkilerinin çok önemli bir özelliğidir. Yunanistan bu vetosunu yıllarca çok insafsız bir şekilde kullanmıştır ve bugün de bu hakkı elinde bulundurmaktadır.

Biraz da son yıllardaki gelişmelere değinmeye çalışayım: Türk-Yunan ilişkilerinde bir dönüm noktası olarak, hep bu ilişkilerin dibe vurduğu, Öcalan’ın bir Yunan büyükelçiliğinde, cebinde Kıbrıs

Rum pasaportu ile yakalandığı ve Türkiye'ye gönderildiği tarih sayfası zikredilir. Ondan sonra göreceli olarak ilişkilerimiz daha iyi bir şekilde seyretmektedir.

2000 yılından itibaren güven artırıcı önlemler konusunda çok sayıda toplantı yapılabilmektedir, daha önceki yıllarda mümkün olmayan, NATO'da genellikle yapıldı, iki ülkenin oradaki büyükelçileri arasında ve 14 alanda önemli prensip mutabakatları sağlanmıştır. Bunların hepsini saymıyorum, zamanımız yok, ama artık mesela, Larissa'yla Eskişehir arasında bir kırmızı telefon mevcuttur, uçakların silahsız uçuşması, manevraların azaltılması, hatta Kıbrıs'taki askeri manevraların dahi, Kıbrıslı Rumlar zaman zaman oyunbozanlık etseler de, yapılmaması gibi, gerginliği azaltıcı önemli ilerlemeler kaydedilmiştir.

Kısaca meseleye Avrupa Birliği zaviyesinden bakarsak, 1999'da Türkiye adaylık statüsünü alırken, bu Türk-Yunan anlaşmazlıklarının 2004 yılına kadar çözümlenememesi halinde, bu konuların Uluslararası Adalet Divanı'na götürüleceğinin değerlendirileceği öngörülmüş olmakla birlikte, Yunanistan daha sonraki yıllarda kabul edilen Avrupa Birliği belgelerinde herhangi bir zorlamaya gitmemiştir ve giderek yumuşatılmıştır bu Uluslararası Adalet Divanı'yla ilgili durum. Zannediyorum, bunda iki önemli etken var. Birincisi; Yunanistan'ın kendisi zaten tüm Türk-Yunan anlaşmazlıklarını Adalet Divanı'na götürme konusunda fazla istekli değil. İkinci bir neden de, Yunanistan ve hatta Kıbrıslı Rumlar bir ölçüde, Türkiye'nin Avrupa Birliği'yle bağlarının kopmasını, Türkiye'nin Avrupa Birliği'nden tamamen dışlanmasını tercih etmiyorlar. Onların tercihi, her türlü taleplerini Avrupa Birliği yoluyla Türkiye'ye kabul ettirmeye çalışmak, ama ipleri koparmamaktadır.

Kısaca bugünkü Ege sorununun durumunu, statüsünü tarif etmek gerekirse, âdeta bir moratoryum var Ege konusunda, bir durgunluk var; öyle büyük krizler olmuyor, taraflar birbirinin üzerine fazla gitmiyor, Yunanistan Avrupa Birliği platformlarına Ege sorununu fazla getirmiyor, zorlamalara gitmiyor Ege konusunda, daha çok Kıbrıs üzerinde yoğunlaşıyor. Ege sorunlarının hallinin anahtarı, Türkiye'nin de Avrupa Birliği'ne tam üyeliği, bu olmasa dahi, tam üyelik yolunda emin adımlarla ilerlemesidir. O zaman Ege sorunlarına bambaşka bir optikten bakma olanağına sahip olabiliriz.

Çok teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI- Biz de teşekkür ediyoruz efendim.

Sayın Abuşoğlu söz hakkı sizin; buyurun efendim.

Prof. Dr. ÖMER ABUŞOĞLU (ANAP Gaziantep Milletvekili): Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Efendim, konuşmamın başında biraz Sayın Haberal hocanın bıraktığı yerden başlamak, biraz da sayın panel yöneticisi hocamızın belirlemiş olduğu bir soruya cevap vererek başlamak istiyorum.

Yunanistan'ın revizyonist politikası nereden kaynaklanıyor? Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkilerin bugünkü çerçevesi, nihai olarak Lozan'da çizilen ve Türkiye'nin statüsü ve bugünkü Türkiye ile Yunanistan arasındaki ihtilafların temelinde, o günün şartlarında çözüm oluşturan birtakım hususların daha sonraki dönem içerisinde, gerek uluslararası ilişkiler çerçevesinde ortaya çıkan yeni gelişmeler, özellikle deniz hukukuyla ilgili uluslararası sözleşmeler çerçevesinde ortaya çıkan hususlar ve gerekse de Yunanistan'ın yayılcı isteğinin bir türlü dizginlenememiş olmasından kaynaklanıyor. Eğer Yunanistan'ın bu tavrı olmasa, bunun dışındaki ihtilafların temelinde yatan gerek deniz hukukunda ve uluslararası sözleşmelerde meydana çıkan gelişmelerin ortaya çıkardığı sorunlar, gerekse coğrafi ve jeolojik özelliklerin ortaya çıkardığı birtakım sorunlar ülkeler arasında rahatlıkla uluslararası toplumun da kabul ettiği bir çerçevede karşılıklı görüşmeler yoluyla veya daha da olmadı, görüşmeler bir anlaşmaya varmadıysa, Uluslararası Adalet Divanı'na götürülerek, konuların çözümü mümkün hale gelebilir.

Türkiye -biraz sonra belirteceğim- daha ziyade uluslararası ilişkilerin çözümünde, Yunanistan'la olan meselelerin çözümünde, uluslararası hukukun da, Birleşmiş Milletler bakışının da bir uzantısı olarak, ona uyumlu bir şekilde karşılıklı görüşmeler ve Birleşmiş Milletler ilkeleri çerçevesinde bu işlerin, meselelerin çözülmesi yanında. Ama Yunanistan bu çerçeveye bir türlü yaklaşmamaktadır ve isteklerini, taleplerini uluslararası her fırsat anı kollayarak, daha da genişletmektedir.

Yunanistan hâlâ kendisini, o 1800'lü yılların başlarında Rusların desteğiyle Mora İsyanı'nı çıkarması ve onun arkasından Yunanistan'ın kurulması, kendisini hâlâ o günlerde zannediyor. O günlere bakış açımız, kısmen bugünü de etkileyecek. Bugünkü Avrupa Birliği ve Türkiye ilişkilerini de kısmen etkileyecek bir mahiyet ve önem arz ediyor. Sebebi, Rusya'nın arka çıkmasıyla Yunan ihtilali, bağımsızlık savaşı, bizim deyimimizle Mora İsyanı ve arkasından Yunanistan'ın kuruluşu, bu defa Yunanistan Rusya'nın elinden diğer Avrupa ülkelerinin eline geçiyor. Bugünün Avrupa Birliği üyelerini teşkil eden, İngiltere'si, Fransa'sı, Rusya'yla beraber Yunanistan'a arka çıkarak, daha sonra bildiğiniz gibi, Türkiye'nin Trablusgarp, Bingazi savaşı var, yine Ege'deki bugünkü ihtilaflı meselelerin temellerinde o yatıyor, o savaş sonucunda İtalyanlarla yapılan anlaşma, İtalyanların 12 adayı işgal etmesi, daha sonra İtalya ile yapılan anlaşma sonucunda 12 adaları boşaltması gerekirken, boşaltmaması, o günkü şartlarda Osmanlı Devleti'nin bunu icbar edecek konumda olmaması, çünkü Balkan Savaşı'nın ortaya çıkması ve Balkan Savaşı'nda Avrupa Birliği üyesi olan bugünkü ülkelerin, İngiltere ve Fransa'nın Yunanistan'ı destekleyerek, Ege'de ne kadar bugün için ihtilaflı konu varsa, hepsinin temelini o günkü şartlarda atmış olmaları, Yunanistan'ın bugünkü Avrupa Birliği meselesini de kapsayarak gündeme getirilince, Yunanistan'ın bu talepleri devam edecek gibi gözüküyor. Çünkü Yunanistan'ın kafasında Büyük Yunanistan, yani Bizans benzeri bir ülkeyi kurmak var. Böyle bir

ülkeyi kurmaya kalkınca da, bir tarafıyla batısında kalan bölgelerden, Arnavutluk, Makedonya gibi bölgelerden birtakım talepleri ve büyük ölçüde de Türkiye'ye olan talepleri ortaya çıkıyor. Egeyi kendi gölü haline getirmenin bir yanında, daha da ileri giderek, başka emelleri de var, Megalo İdea'dan bunlarını hepsini biliyoruz. O bakımdan Yunanistan'ın Avrupa Birliği ilişkileri de dikkate alınınca, bu tür taleplerinin zaman zaman uykuya yattığı, kozasına büründüğü, zaman zaman da Yunanistan'ın aktif ve dinamik politikası haline geldiğini görüyoruz.

Bugün için Avrupa Birliği ile mesele ilişkilendirildiği zaman, Avrupa Birliği'nin Türkiye'den iki tane talebi var: Müzakere Çerçeve Belgesi ve bunun akabinde Avrupa Birliği üyeliği müzakerelerinde bize dikte ettirilecek veya müzakere masasına getirilecek konuların başında, Uluslararası Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin Türkiye tarafından imzalanması ki, 1982 yılında uzunca bir süre içinde, 1958 yılında Cenevre'de anlaşmaya varılan Uluslararası Deniz Hukuk Sözleşmesi revizyona tabi tutulmuş ve 1982'de yeni bir Uluslararası Deniz Hukuk Sözleşmesi ortaya çıkarılmış. Türkiye bunu Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Almanya gibi ülkeler de dahil olmakla beraber, Türkiye bunu imzalamamış. İmzalamamasının temelinde, Türkiye'nin birtakım tezlerine acaba zayıflık getirir, Türkiye'nin argümanlarını zayıflatır mı noktası da dahil olmak üzere, Türkiye bunu imzalamaya yanaşmıyor. O bakımdan Avrupa Birliği bu noktada bu hususu bize diretebilecek, zorlayabilecektir, Uluslararası Deniz Hukuk Sözleşmesinin imzalanması konusunda.

Bu hukukun hangi maddeleri bizi ilgilendiriyor? Özellikle Türk-Yunan ilişkileri ve Ege'deki sorunlar çerçevesi itibariyle, fazla değil, bir 3'üncü maddesi var, karasuları ile ilgili, bir 76 ve 77'nci maddesi var, kıta sahanlığıyla ilgili ve bir 121'inci maddesi var, adaların durumuyla ilgili. O bakımdan biz bu Uluslararası Deniz Hukuk Sözleşmesi'ni imzaladığımız zaman, büyük ölçüde Yunanistan'ın eli güçlenmiş oluyor; çünkü burada diyor ki, "uluslararası karasuları 12 mildir, ülkeler 12 mile kadar çıkarabilir" İşte bu noktada bu sözleşmenin Yunanistan'ın eline koz vermesi dolayısıyla, Türkiye bu sözleşmeyi çok daha uzun süre uygulamaya yanaşmamalıdır. Ama Avrupa Birliği ilişkileri çerçevesinde bu sözleşmeyi imzalamaya mecbur kalırsak, bu büyük ölçüde Yunanistan'ın Türkiye Cumhuriyeti'nin Lozan'dan önceki Avrupa ülkelerince, Rusya'ca desteklenerek, bugünkü konumuna ulaşması politikalarının bir devamı niteliğinde olacaktır. Yani Yunanistan'ın yayılmacı politikasının Avrupa ülkelerince desteklenmeye devam edilmesi gibi bir sonuç ortaya çıkaracaktır.

Zaten Avrupa Birliği ve Batı, Yunanistan'la Türkiye arasındaki ihtilaflarda büyük ölçüde Yunanistan'ın tarafını tutmuştur. Girit'in gitmesi, Kıbrıs'ın bugünkü içinden çıkılmaz konuma gelmesi, 12 adaların haksız bir şekilde Yunanistan'a devredilmesi; uluslararası anlaşmalar çerçevesinde, 12 adalar hâlâ Osmanlı toprağı gözüktürken, anlaşmalar bunu sağlamışken, Yunanistan'a terk edilmiştir. O bakımdan, Türk-Yunan ilişkilerinde Batı'nın devamlı Yunanistan'ın arkasında, Yunanistan'ı destekler mahiyette tavır almasının önüne geçmek mümkün olmamıştır. Bundan sonra geçeceğinin garantisi de

yoktur. Türkiye bu konuda Avrupa Birliği ülkelerinden kendisine yönelecek baskıları hangi araçları kullanarak bertaraf edecektir? Türkiye'nin elinde bu konuda fazla bir araç da yok, fazla bir güç de yok. Niçin? Avrupa Birliği'ne girme konusunda talep kar olan biziz. Avrupa Birliğine davet edilen taraf olsak, durumumuz çok daha farklı olacak. Ama talep kar olan ülke biz olduğumuza göre, bu konuda Yunanistan'ın genel politikası ve bunu destekleyen Avrupa Birliği politikalarına biraz daha fazla güç vermiş hale geleceğiz.

Bir başka husus; biraz önce Sayın Bakan da belirtti, casus belli'nin ortadan kaldırılması, Türkiye'nin Yunanistan'a karşı ileri sürmüş olduğu, karasularının 12 mile çıkarılması halinde, bunun savaş sebebi sayılması noktasında Avrupa Birliği'nin bu parlamentomuz kararının da ortadan kaldırılmasını talep etmek gibi bir sonucu ortaya çıkacak. O bakımdan, meseleyi Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri çerçevesinde ele aldığımızda, Türkiye'nin konumu giderek zayıflıyor.

Acaba Türkiye'nin elinde karşı koz olarak kullanılabilecek ne gibi imkânlar var? Burada bugüne kadar uluslararası ortaya çıkan teamüller, Uluslararası Adalet Divanı kararları ve kısmen de deniz hukuk sözleşmelerinin Türkiye'ye vermiş olduğu bazı haklar veya Türkiye'nin tezlerini destekler mahiyetteki birtakım uygulamalar söz konusu. Bu haliyle, ama Türkiye'nin temel felsefesi, temel bakışı burada, karşılıklı müzakereyle, Yunanistan'la kendi aramızda halledilmesi ki, zaten 1999'da da Avrupa Birliği, Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkilerin 2004 yılına kadar kendi aralarında müzakerelerle halledilmesi noktasında ortaya bir tavır koymuştu, fakat bu tavrın yürütülmesi, sonuçlandırılması noktasında Yunanistan'ın üzerinde baskı rolü de, baskıcı bir unsuru da söz konusu değil. Sadece sanki Türkiye'ye karşı ileriye sürülmüş bir tez görünümündedir. Yani Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği söz konusu olduğunda, Avrupa Birliği'nin elinde Türkiye'ye karşı kullanılacak bir koz, "biz 1999'da 2004'e kadar Yunanistan'la olan ilişkilerinizi karşılıklı görüşmelerle çözdük demıştik, ama siz bunu yerine getirmediniz, hâlâ problem devam ediyor" gibi, Türkiye'ye karşı her an kullanılabilecek bir koz olarak ortada durmaktadır.

Avrupa Birliği'yle olan ilişkilerin çerçevesini de bu şekilde belirledikten sonra, iki ülke arasında, Türkiye ve Yunanistan arasındaki görüşmelerde veya meselelerde Yunanistan'ın tezi nedir? Yunanistan meseleye nasıl bakıyor? Türkiye nasıl bakıyor ve bunlar giderek zaman içerisinde uyumlu hale getirilebilir mi? Eğer bunlar uyumlu hale getirilebilecek bir temel üzerindeyse, Avrupa Birliği'nin dediği gibi, biz bunları karşılıklı görüşmeler ve Uluslararası Adalet Divanı kararları veya Uluslararası Deniz Hukuk Sözleşmesi çerçevesinde çözebilir miyiz? En azından bu tezlerin mahiyetini bir karşılaştırmak lazım.

Bir kere, Yunanistan diyor ki, "adalar ülke bütünlüğünün ayrılmaz bir parçasıdır" Hem karasuları, hem kıta sahanlığı meselesinin temelini teşkil eden en önemli husus bu. Buna karşılık Türkiye diyor ki, "Adalar ülke bütünlüğünün parçası değildir, çünkü Yunan adaları Anadolu'nun

hemen yakınından başlıyor, eğer Yunan tezini kabul edersek, ülke bütünlüğünün tümüyle parçası, öyleyse Türkiye'nin batı sınırıyla, adaların ve Yunanistan'ın doğu sınırıyla Yunanistan'ın anakarasında kalan tümüyle bölge Yunan denizi haline gelmiş olur, bunun kabul edilmesi mümkün değildir”

İkincisi; adalar kıta sahanlığına sahiptir. Türkiye de diyor ki, “Adaların kıta sahanlığı olmaz” Uluslararası hukukta da böyle bir teamül var, ama Yunanistan da iddia ediyor ki, “adaların kıta sahanlığı vardır”

Yunanistan'ın bir başka iddiası, Türkiye ile adalar arasındaki eşit mesafe ilkesi, uluslararası hukukta da önemli bir temel unsur olarak eşit mesafe ilkesini ileri sürüyor. Türkiye, tüm bu üç başlık altında toplanan Yunan tezlerine karşı diyor ki, kıta sahanlığı sınırlandırmalara tabidir ve bu sınırlandırmalar da karşılıklı anlaşmayla yapılmalıdır. Birleşmiş Milletler de, Avrupa Birliği de bu yönde bir eğilim içerisinde. İkincisi, kıta sahanlığı konusunda doğal uzantı esastır, anakaranın doğal uzantısı kıta sahanlığını belirleyen bir çerçeveyi çizer. Kısmen Sayın Bakanımız harita üzerinde de belirtti bunu. Eğer iki ülke arasında bu meselelerle ilgili olarak anlaşma olmazsa, karşılıklı görüşme sonucunda bir anlaşma, uzlaşma ortaya çıkmazsa, hakça ilkelere göre, bu da yine uluslararası hukukta temel kavramlardan biri, hakça ilkelere göre yapılmalıdır; gerek kıta sahanlığının tespiti, gerek karasularının belirlenmesi konusunda. Dördüncü husus, adalar özel bir durumu oluşturur, ülkenin bir parçası durumunun ötesinde özel bir durumu oluşturur şeklinde iddia ediyor. Bir başka husus, Ege yarı kapalı bir denizdir, açık deniz değildir; yarı kapalı bir denizdir ve kıta sahanlığı da hakça ilkesine göre belirlenmelidir. Yunanistan'ın 12 mile çıkarması halinde, kıta sahanlığı falan ortadan kalkıyor, tümüyle bir Yunan gölü haline geliyor, bunu da kabul etmemiz mümkün değil. Son olarak da, Türkiye'nin bir başka iddiası, Ege'de kıta sahanlığı meselesi Lozan'ın ortaya koymuş olduğu genel bir denge var Türkiye ile Yunanistan arasında, bu dengelere göre belirlenmelidir. Türkiye ile Yunanistan arasındaki bu konulardaki ihtilafların çözümünde Lozan dengeleri esas olmalıdır.

Bu bakımdan Türkiye'nin ve Yunanistan'ın tezlerini bu şekilde ortaya koyduktan sonra, diğer benzer birtakım hususlar var, onlara girecek zaman da kalmadı. Adaların silahsızlandırılması, özellikle Limni Adasının durumu, ayrıca FIR hattı ve hava sahası gibi birtakım meseleler.

Uluslararası hukuk eğer söz konusu olacak olursa, biraz önce de belirttim, Türkiye bu noktada biraz daha eli güçlü konumda. Ancak 1982 Deniz Hukuk Sözleşmesi imzalanmadığı noktada. Bunu imzalayacak olursak, 1958 Cenevre Sözleşmesi'nin ortaya çıkardığı bazı haklar veya Türkiye'nin elini güçlendiren bazı uygulamalar kendiliğinden biraz da hükümsüz hale gelecektir. O bakımdan eğer Cenevre Sözleşmesi geçerli olacak olursa, Türkiye'nin tezlerini haklı çıkarabilecek birtakım hususlar var; eğer ikinci turda zamanda kalırsa, bunlara değinebilirim.

Bir başka husus, Uluslararası Adalet Divanı kararları var. Benzer konularda daha önce nasıl karar vermiş? Mesela, Almanya, Hollanda ve Danimarka arasında Kuzey Denizi kıta sahanlığı meselesinde Uluslararası Adalet Divanı'nın kararı var, hakça ilkesi çerçevesinde. Aynı şekilde Libya ve Tunus arasında ihtilafların çözümünde Uluslararası Adalet Divanı kararı var, Türkiye'nin tezine yakın. Yine, İngiltere ve İrlanda arasında bir kıta sahanlığı meselesi dolayısıyla Uluslararası Adalet Divanı'nın kararı var. Bu yönüyle, uluslararası hukuk açısından Türkiye biraz daha güçlü konumda, ama Yunanistan hiçbir zaman Uluslararası Adalet Divanı'na konuları götürmek noktasında fazla da hevesli değil. Çünkü sistemin veya mekanizmanın aleyhine çalışacağını biliyor. Bu bakımdan Yunanistan ile Türkiye arasındaki bu ilişkilerin daha çok uzun süre devam edeceği, ama Avrupa Birliği üyeliği meselesinin Türkiye'nin önüne herhangi bir dikte veya herhangi bir zorlama söz konusu olduğu anda da, artık bugünkü hükümetin çerçevesinde o günkü hükümetler de meseleyi ele alacak olursa, Türkiye'nin biraz da vay haline demek gibi bir sonuç ortaya çıkacak kanaatindeyim.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Ben de teşekkür ediyorum efendim.

İş dönüp dolaşıp, Avrupa Birliği süreci içerisinde haklarımızın savunulması mevzuuna geliyor ki, bizi de giderek zorlaştıran bir tablo var herhalde.

Sayın Kandemir buyurun efendim, söz sizin.

NÜZHET KANDEMİR (DYP Genel Başkan Yardımcısı)- Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli Rektörüm, sayın komutanlar, değerli bakanlarımız, milletvekillerimiz, başta Anayasa Mahkememiz olmak üzere, çeşitli kurum ve kuruluşlarımızın değerli üyeleri ve bu arada diplomatik misyonların buradaki temsilcileri ve sevgili öğrenciler; sizleri sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Ben konuyu Türkiye-Avrupa Birliği süreci çerçevesinde, izin verirseniz, irdelemek istiyorum. Türkiye ile Avrupa Birliği müzakere sürecini Ege sorunları açısından değerlendirirken, hem Avrupa Birliği'nin, hem de Türk ve Yunan hükümetlerinin politikalarını dikkate almak, konuyu yalnız Müzakere Çerçeve Belgesi değil, İlerleme Raporu, Katılım Ortaklığı Belgesi ve Strateji Kâğıtı'nda da yer aldığı boyutlarıyla incelemek gerekir düşüncesindeyim. Bu çerçevede şu tespitleri sıralamak istiyorum:

Avrupa Birliği, Birlik çıkarları açısından Avrupa Birliği'nin ne tam olarak içinde, ne de dışında yeri olan bir Türkiye profilini tercih etmektedir; ben öyle görüyorum. Avrupa Birliği uzun yıllar aday ülke perspektifi ve müzakere tarihi verme beklentilerini Türkiye üzerinde baskı ve denetim mekanizması oluşturma yönünde kanaatimce kötüye kullanmıştır ve Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinin gelişmesi önündeki tek engelin Yunanistan olduğu görüntüsünü yaratmak istemiştir. 1999 Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'ye Yunanistan ile sorunlarını çözmesini ve Kıbrıs sorununun çözümüne

destek olmasını, müzakerelerin başlatılması için dolaylı yoldan ilave bir şart olarak öngören Avrupa Birliği, aynı sorunların tarafları Yunanistan'ı 1981'de, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ni ise 1 Mayıs 2004'te üyeliğe kabul ederek, bir çifte standardın güzel bir örneğini vermiş ve kanaatimce gerçek niyetlerini ortaya koymuştur. Şimdi ise, Rum-Yunan ikilisiyle uyum halinde, müzakere sürecinde Kıbrıs ve Ege konusunda yerine getirilemeyecek tavizler istemektedir.

Ege sorunlarının çözümü, Avrupa Birliği üyeliğimiz için bir şarta dönüştürülmüş ve artık yalnızca bir Türk-Yunan anlaşmazlığı değil, Kıbrıs konusunda olduğu gibi, bir Türkiye-Avrupa Birliği sorunu haline getirilmiştir. Yani bu şart, Türkiye'nin içinde bulunmadığı, sorunun tarafları olan Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin ise, hakkına sahip üyeler sıfatıyla, Avrupa Birliği üyelik sürecimizi doğrudan etkileme olanağına sahip olduğu bir platformda karşımıza çıkartılmaktadır.

Ege'de kıta sahanlığı dışında bir sorunun varlığını reddeden Yunanistan, uzun yıllar bu anlaşmazlığın Lahey Adalet Divanı'nda çözülebileceği görüşünü savunmuştur. Ancak Aralık 1999 Helsinki Zirvesi kararları, iki ülkenin Aralık 2004'e kadar ikili görüşmeler yoluyla sınır anlaşmazlıklarını, yani Ege sorunlarını çözememeleri durumunda Lahey Adalet Divanı'na gitmelerini öngörmekteyken Yunanistan, anlaşmazlıklar Türkiye müzakere tarihi aldıktan sonra da çözülebilir şeklinde tutum değiştirerek, Aralık 2004 zirvesinde konunun ele alınmasını engellemiştir. Yunanistan'ın Ege sorunları için Lahey Adalet Divanı'na gitmekten kaçınması, Rum Yönetimi'nin de Annan Planı'nı reddetmesinin temelinde, AKP Hükümetinin ne pahasına olursa olsun üyelik müzakerelerinin başlatılması yönündeki tutumundan cesaret alarak, Türkiye'nin Avrupa Birliği'yle üyelik müzakereleri sırasında, çok daha fazla taviz elde etmeyi amaçlamaları yatmaktadır.

Rum-Yunan ikilisi, müzakere sürecinde öncelikli hedeflerini Kıbrıs olarak belirlemişlerdir. Türkiye'nin, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin tanınması, limanların açılması, Ek Protokol'ün onaylanması baskıları karşısındaki tutumu, Ege sorunları için izleyecekleri politikalara da yol gösterecektir.

Halihazırda Türkiye'nin 1/6'sı kadar nüfusa ve yüzölçümüne sahip olan Yunanistan, kuruluşundan itibaren savaşmaksızın pek çok kez topraklarını Türkiye aleyhine büyütüştür. Ege'de karasularını 12 mile çıkartmak isteyen ve Ege'deki adalarının da karasuları bulunduğunu savunan Yunanistan, son yıllarda Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'ni dayanak göstererek, uluslararası hukuk yoluyla egemenlik alanını genişletmek istemektedir. Yunanistan kendi sınırlarının Avrupa Birliğinin dış sınırları olduğunu gündeme getirerek, böyle bir genişlemenin Birlik sınırlarının genişlemesini doğuracağı gerekçesiyle, Avrupa Birliği'nin de desteğini sağlamayı hedeflemektedir. Ancak Yunanistan şimdilik kıta sahanlığına ilişkin beklentilerini, karasularını 6 milden 12 mile çıkartabileceği bir uluslararası ortamın oluşmasına ertelemiş görünmektedir. Yunanistan'ın bu tutumunda en önemli etken, Türkiye'nin 6 milin üzerinde herhangi bir genişlemeyi savaş nedeni (casus

belli olarak) kabul edeceğini 1976 yılından itibaren defalarca açıklamış olmasıdır. Zira karasuları, bir devletin kara ülkesinde olduğu gibi, ulusal egemenlik ve güvenlik alanını oluşturmaktadır. Bu nedenle, Ege’de karasularını genişletmeye yönelik bir girişim, Türkiye’nin toprak bütünlüğünün, sınırlarının ihlali anlamına gelmektedir. Birleşmiş Milletler Anlaşması’nın da 2’nci maddesinin 4’üncü fıkrası ve 51’inci maddesi bu durumun *casus belli* sayılmasına imkân vermektedir.

Yunanistan’ın karasularını genişletmesi halinde meydana gelecek durumla ilgili rakamlar, biraz önce ifade edildi, ama ben izninizle bir kez daha üzerinde durmak istiyorum: Yunanistan’ın Ege’de karasularını 12 mile genişletmesi halinde, Türk karasuları yüzde 8.76, Yunan karasuları yüzde 71.53, uluslararası sular yüzde 19.71 olacaktır. Yani 6 millik duruma göre, Türk karasularında yüzde 1 dahi artış olmazken, Yunan karasularında yaklaşık yüzde 28’lik artışla, Ege’de neredeyse tüm egemenlik Yunanistan’ın eline geçecektir. Böyle bir gelişme halinde, Türkiye’nin Ege Denizi’nde canlı ve cansız doğal kaynaklardan yararlanma, seyrüsefer serbestisi, deniz ve hava kuvvetlerinin tatbikat yapma imkânı hemen hemen kalmayacaktır. Ege’de başta kıta sahanlığı ve hava sahası olmak üzere, hemen tüm sorunların kökeninde karasuları sorunu olduğu dikkate alındığında, bunda geri adım atıldığında, diğer hak ve çıkarlardan da taviz verme kaçınılmaz hale gelecektir.

Türk kamuoyu dört yıla yakın süredir, iki ülke dışişleri bakanlığı müsteşarları düzeyinde sürdürülen, arkadaşlarımızın da değindikleri, istikşafi görüşmelerin seyri dışında da, bu istikşafi görüşmeler her nedense hiç bitmez, benim zamanımda da, bundan 20 sene önce başlamıştı, hâlâ devam ediyor ve ne olduğunu da bilmiyoruz, çok gizli tutuluyor. Oysa kamuoyundan bu kadar gizli tutmak da doğru bir şey değil. Her ne hal ise, bu istikşafi görüşmelerin seyri dışında da Ege sorunlarıyla ilgili bilgilendirme eksikliği yaşamaktadır. Hatta Dışişleri Bakanlığımızın internet sitesinde, iki ülkeyi birkaç kez sıcak çatışma eşiğine getiren Ege sorunlarına ve tezlerimize ilişkin en ufak bir bilgiye artık rastlanmamaktadır.

Kıbrıs konusunda 30-40 yıllık politikaların değişmesi gerektiğini vurgulayarak ve bir adım önde politikası izlediklerini söyleyerek, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi’nin tanınması taleplerini cesaretlendiren, diğer ülkelerle kapalı kapılar arkasında tutanak tutulmaksızın görüşmeler gerçekleştiren bugünkü Hükümetimiz, Türk-Yunan anlaşmazlıkları konusunda da benzer bir yol izlemesi olasılığından kaygı duyulur. Üstelik Yunan Dışişleri Bakanının Nisan 2005’teki Türkiye ziyareti sırasında yeni bir Kardak krizinin baş göstermesi, güven artırıcı önlemler programı çerçevesinde, Yunan harp akademisinde bulunan Türk subay ve askeri öğrencilerine hakaret edilmesi, Türk bayrağının yakılması gibi gelişmeler, bu ılımlı görüntüye kuşku ile yaklaşılmasına yol açmaktadır. Keza her fırsatta Türkiye’nin Avrupa Birliği üyeliğini destekleyeceklerini tekrarlayarak, bunun için yerine getirilmesi mümkün olmayan şartlarını sıralayan Yunanistan Başbakanı Sayın Karamanlis, Ağustos 2005 tarihinde Türkiye’ye yapacağı açıklanan ziyaretini sürekli olarak

ertelemektedir. Aynı şekilde Yunan Kara Kuvvetleri Komutanı'nın Kasım 2005 tarihindeki Türkiye ziyareti de ertelenmiş bulunmaktadır. Bu ertelemelerin arkasında, Türkiye'nin 29 Temmuz 2005 tarihinde Ankara Anlaşması Ek Protokolünü imzalarken, Rum Yönetimi'nin tanınması anlamına gelmeyeceği yönünde bir deklarasyon yayınlaması ve 24 Ekim'de onaylanan *Milli Güvenlik Siyaset Belgesi*'nde *casus belli* ifadesinin yer almaya devam etmesinin bulunduğu belirtilmektedir. Maalesef, Hükümetimizin tutumu, ülkemizde şimdiye kadar görev yapan sağ ya da sol tüm hükümetlerin aksine, Yunanistan'ı bu konuda cesaretlendirir niteliktedir. Bunun en somut örneği, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanımız Sayın Arınç'ın 8 Nisan 2005 tarihinde, zücaciye dükkanına fil sokulmasından farksız bir şekilde, durup dururken, *casus belli* kararının Atina ile ilişkilerin geliştirilmesini ve Yunan tarafında parlamentolar arası dostluk grubu oluşturulmasına engel olduğunu vurgulayarak, kaldırılması gerektiği yönünde açıklama yapmasıdır. Meclis Başkanı'nın Ege sorunları açısından yeni bir milat oluşturan bu açıklamaları sonrasında, günümüzde koşulların değiştiği, Avrupa Birliği üyesi olmaya hazırlanan bir Türkiye'nin sınır komşusu ve Avrupa Birliği üyesi bir ülkeye *casus belli* ilan etmesinin anlamı kalmadığı yönünde görüşlerin, kamuoyunda ve basında tartışmaya açıldığı gözlemlenmektedir.

Sayın Meclis Başkanımızın açıklamalarını, konumu nedeniyle sade bir vatandaşın görüşü olarak değerlendirmemek gerekir kanaatindeyim. Bu açıklama, Türkiye'de bir meclis başkanı, bir siyasi yetkili ya da bir milletvekili tarafından bu yönde yapılmış ilk açıklama niteliği taşımaktadır. Nitekim bu açıklamanın, hâlâ devam eden uluslararası etkilerine bakmak, durumun daha iyi algılanmasını sağlayacaktır. Sayın Meclis Başkanımızın *casus belli* açıklaması, o dönemde Avrupa Parlamentosu gündemine taşınmak istenmiş, Avrupa Parlamentosu Genel Kurul toplantılarının açılışında söz alan PASOK ve Avrupa Birliği Türkiye Karma Parlamento Komisyonu Üyesi Fanayotis Beklitis, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı'nın, Atina'nın Ege'de karasularını 12 mile çıkarmasını savaş nedeni sayan kararın kaldırılması önerisinin Avrupa Parlamentosu tarafından desteklenmesi çağrısında bulunmuştur. 2005 İlerleme Raporu'nda yer alan ifadeler ise, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyelik müzakere sürecinde bu hususun sıklıkla istismar edileceğini göstermektedir. 9 Kasım 2005 tarihli İlerleme Raporu'nda aynen şu ifadeler yer almaktadır: "Nisan 2005'te Meclis Başkanı, Türkiye'nin Yunanistan'ın karasularını olası genişletmesi bağlamında, 1995 yılında Türk Meclisi tarafından kabul edilen kararda belirtilen, Yunanistan'la ilgili *casus belli*'ye ilişkin ifadeden vazgeçebileceği görüşünü beyan etmiştir. Dışişleri Bakanı Sayın Gül, söz konusu atfın çıkarılmasına herhangi bir itirazı olmadığını dile getirmiştir. Ancak daha sonra bu konuda bir gelişme olmamıştır." Raporunda Yunanistan'ın yalnızca olumlu adımlarına yer verilmiş, az önce sözünü ettiğim bayrak yakılması, yeni Kardak krizleri, başbakan ve kara kuvvetleri komutanının Türkiye ziyaretlerini ertelemeleri gibi hususlara hiç değinilmemiştir. İlerleme Raporu'nun sivil-asker ilişkileri başlıklı bölümünde, Yunanistan'a ve *casus belli* kavramına doğrudan atıf yapılmamakla birlikte, ulusal savunma ve güvenlik politikaları, milli güvenlik siyaset belgesi ile ilgili ifadeler yoluyla, konunun zemini

oluşturulmaktadır. İlerleme Raporu'nda olduğu gibi, 9 Kasım tarihli Katılım Ortaklığı Belgesi'nde de yine kısa vadeli öncelik olarak, sivil-asker ilişkileri başlığı altında, başta ulusal güvenlik stratejisinin şekillendirilmesi ve uygulanması olmak üzere, sivil idarenin denetimsel işlevlerini tam olarak kullanmasının sağlanması ifadesine yer verilmektedir. Tüm bu ifadelerden kastın, hükümetimizin askeri kesim üzerinde baskı ve denetim kurmasını, yetkilerini sınırlandırmasını, böylece 24 Ekim 2005 tarihinde onaylanan Milli Güvenlik Siyaset Belgesi'nde Yunanistan'a karşı *casus belli* ifadesinin çıkartılmasını sağlama zeminini oluşturmak olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Milletvekillerinin ve Meclis Başkanı'nın son günlerde üzüntüyle -şahsen söylüyorum- izlediğimiz Genelkurmayı hedef alan açıklamalarının da bu yönde kötüye kullanılma potansiyeli taşıdığını söylemek olasıdır.

Sözlerimi Yunan Başbakanı Sayın Karamanlis ve Dışişleri Müsteşarı Yanlis Valinakis'in Avrupa Birliği üyelik sürecimiz ve Ege konusundaki açıklamalarını hatırlatarak bitirmek ve takdirini sizlere bırakmak istiyorum.

Valinakis, Türkiye'ye ilişkin müzakere çerçevesine, Türkiye'yi bağlayıcı yazılı parametreler koydurmayı başardıklarını, Türkiye'nin artık iyi çocuk olmak durumunda olduğunu vurgulayarak, "bir zamanlar Kıbrıs sorununun çözümünün Ankara'dan geçtiğini söylüyorduk, bugün Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğinin Lefkoşe'den geçtiğini söyleyebiliriz. Bundan da gurur duyuyorum" şeklinde görüş belirtiyor.

Başbakan Sayın Karamanlis ise, 1 Kasım 2005 tarihinde parlamentoda, dış politika konulu gündem dışı genel görüşmede yaptığı konuşmadı, Türkiye ile Yunanistan arasındaki yegâne sorunun kıta sahanlığının belirlenmesi olduğunu tekrarlayarak, Türkiye ile Müzakere Çerçeve Belgesi'nde aday bir ülke için bir ilk oluşturan bazı koşulların belirlendiğini, ilk kez aday bir ülkenin sadece iç reformlarla ilgili kriterlerle değil, dış politikasındaki tavırlarını sınırlayan önkoşullarla da değerlendirileceğini, Türkiye'nin Atina ve Lefkoşe tarafından kontrol edileceğini, atacağı her adımda Kıbrıs'ı da karşısında bulacağını açıklamakta ve Sayın Karamanlis, "Türkiye sadece Avrupa Birliği kriterlerine ve önkoşullarına, Avrupa Birliği'nin ilke ve değerlerine tam olarak uyum sağladığında Avrupa Birliği üyesi olabilir, *casus belli* ve Avrupa Birliği topraklarını işgal eden ilkelerle değil" demektedir. Bunların takdirini sizlere bırakıyorum.

Çok teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Efendim de ben de teşekkür ediyorum.

Buyurun Sayın Tayfur, söz hakkı sizin.

Doç. Dr. FATİH TAYFUR (ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi)- Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Öncelikle Başkent Üniversitesi'ne, beni davet ettiği için çok teşekkür ediyorum. Aynı zamanda, şu anda bulunan herkese saygılarımı iletiyorum.

Birazdan size anlatmaya çalışacağım şeyler aslında sizin hepinizin çok yakından, hatta belki de buradaki çoğu kimsenin benden daha iyi bildiği şeyler, ancak söyleyeceğim şeylerin bir farkı olacaksa, bu da bu söyleyeceğim şeylerin bir akademisyenin özlemleri olarak size iletilmesi biçiminde olacak.

Benim bu çerçevede birtakım, bugünkü konu çerçevesinde birtakım gözlemlerim var. Bunları madde madde size açıklamaya çalışacağım. Bunlardan birincisi, uluslararası ilişkilerin 1990'lı yılların başından itibaren tarihsel ve geniş ölçekte bir değişim süreci içerisinde olduğudur. Bu şu anlama gelmektedir: Dünyadaki ve uluslararası alandaki bütün siyasi, iktisadi, askeri ve hatta sosyal bütün yerleşik kurum ve kuralların ve normların yavaş yavaş değişmekte olduğu ve yerine yenilerinin gelmekte olduğu. Bu tabii ki doğal olarak, uluslararası sistemdeki aktörlerin, hem devlet, hem devlet dışı aktörlerin şu anda sahip oldukları güç dağılımını da önemli ölçüde etkilemekte ve bundan sonra da etkilemeye devam edecektir.

İkinci tespitim, bu tarihsel değişim süreciyle birlikte, Doğu Akdeniz'in merkezi olduğu **Büyük Doğu Akdeniz** veyahut da **Geniş Doğu Akdeniz** diye adlandırılabilcek bir bölgenin ortaya çıktığı ve Yunanistan'ın ve Türkiye'nin bu *Büyük Doğu Akdeniz* veya *Geniş Doğu Akdeniz* diye adlandırılabilcek bölgede önemli iki devlet, iki aktör olarak bulunması.

Bu *Büyük Doğu Akdeniz* bölgesini kabaca tanımlarsak, bu bölge Ortadoğu'yu, Karadeniz'i, Balkanlar'ı, Kafkasya'yı ve bir ölçüde de Orta Asya'yı kapsamaktadır.

Üçüncü bir tespit ise, bu bölgenin iki önemli aktörü, Türkiye ve Yunanistan'ın, soğuk savaş sonrasında bu bölgede ciddi bir nüfuz ve etki savaşına girmiş olmalarıdır. Her iki ülke de bu bölgeyi kendi nüfuz alanları olarak görmekte ve birbirlerine karşı olan rekabetlerinde bu Bölgede mümkün olduğu kadar kendilerini öne çıkarmaya çalışmaktadırlar ve bu çerçevede diyebiliriz ki, Türkiye ile Yunanistan arasındaki tarihsel rekabet, 20. Yüzyılın sonundan başlayarak ve 21. Yüzyılın başında bu *Büyük Doğu Akdeniz* veyahut da *Geniş Doğu Akdeniz* diye adlandırılabilcek bölgede devam etmektedir ve görülebilir gelecekte de burada devam edecektir.

Bu rekabet ve *Büyük Doğu Akdeniz* bölgesi içerisinde Ege ve Kıbrıs meselesi, bana göre, bu meselenin omuriliğini yani Türkiye ile Yunanistan arasındaki meselenin omuriliğini oluşturmaktadır; bir sinir sisteminin en can alıcı noktasını oluşturmaktadır. Daha önceki konuşmacılar da buna değindiler, baktığımız zaman, Balkanlar'ın, Kafkasya'nın ve Karadeniz bölgesinde üretilen, yaratılan zenginliğin Ege yoluyla Ortadoğu, Orta Asya ve bir ölçüde yine Kafkasya'da üretilen zenginliğin de Doğu Akdeniz yoluyla dünya pazarlarına açıldığını görüyoruz. Burada bu anlamda yine daha önce de değinildi, Ege ve Doğu Akdeniz bu anlamda zenginliğe açılan iki büyük, iki önemli kapı olarak

karşımıza çıkıyor. Bu yüzden Türkiye ve Yunanistan bu coğrafyada karşılıklı olarak birbirlerinin yetki sınırlarını zorlamakta ve birbirlerinin üzerinde bir şekilde bir üstünlük kurmaya çalışmaktadırlar.

Diğer taraftan, hem Türkler, hem de Yunanlılar bu tarihsel büyük ölçekli değişimin kendilerine çok önemli fırsatlar sunduğunun da farkındalar. Bunun için her iki ülke de buradan en büyük payı alabilmek için, ellerinden gelen her şeyi soğuk savaş sonrasında ortaya koymaya başlamışlardır. Bu çerçevede Türkiye'nin yaptıklarına bakarsak, soğuk savaşın bitimiyle Türkler öncelikle Türkiye'yi bir enerji terminali merkezi haline getirmek istemektedirler ve bunda da büyük ölçüde, Bakû-Ceyhan çerçevesinde düşündüğümüz takdirde başarılı olmuşlardır.

İkinci olarak, Türkiye bölgesel işbirliği mekanizmalarını çok ciddi bir biçimde kurmaya başlamış ve bu çerçevede özellikle Karadeniz İşbirliği Örgütü ve Karadeniz'de Karadeniz Deniz Gücünü oluşturarak çok önemli iki adım atmıştır.

Bunun üstüne ayrıca, Ekonomik İşbirliği Örgütü diye adlandırılan, Orta Asya cumhuriyetlerinin, İran'ın ve Pakistan'ın dahil olduğu bir başka işbirliği örgütünü kurmuştur.

Bunun yanı sıra ayrıca, D-8 ülkeleri grubu diye adlandırılan, yine Türkiye, İran, Mısır, Pakistan, Bangladeş, Nijerya, Endonezya ve Malezya'nın dahil olduğu bir diğer işbirliği bölgesi oluşturmuştur.

Dördüncü olarak da, bu işbirliği mekanizmaları çerçevesinde, her şeye rağmen, Avrupa Birliği ile entegrasyonunu sürekli bir biçimde güçlendirme yolunu seçmiştir.

Buna karşılık Yunanlılar da benzeri birtakım aktiviteler içerisine girmişlerdir ve bu yeni oluşan *Büyük* ya da *Geniş Doğu Akdeniz* diye adlandırılan bölgede. Bunlara bakarsak, Yunanistan özellikle soğuk savaş sonrası dönemde, 1990'lı yılların sonundan itibaren, 2000'li yılların başında çok belirgin olarak, Balkanlar'da en önemli yatırımcı ülke haline gelmiştir. İkincisi, Yunanistan ve Yunanistan'ı yönetenler, Yunanistan'ı bir iş merkezi, bir taşımacılık merkezi, bir telekomünikasyon merkezi, bir finans ve bankacılık merkezi ve ticaret merkezi haline getirmek için halihazırda da çok büyük çabalar harcamaktadırlar.

Üçüncü olarak, Yunanistan Kıbrıs ve Ege'yi, ABD'nin de dahil olmak üzere, AB'nin gündeminde en üst sıraya taşıyarak, bu meseleleri kendi yönünde çözmeye çabalamaktadır ve Kıbrıs'ta da bu çerçevede büyük ölçüde başarı sağlamıştır. Tabii burada Kıbrıs'ın Avrupa Birliği üyesi olması bu başarının en belirgin göstergesi olarak önümüze çıkmaktadır. Bu çerçevede baktığımız zaman, Ege'de ise benzeri bir başarıya ulaşmak için, Yunanistan aynı şekilde Avrupa Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri çerçevesinde ve bunlara yönelik olarak ciddi bir biçimde çabalamaktadır.

Bir diğer gözlemim, bu değişen uluslararası ortamda, Amerika Birleşik Devletleri'nin ve Avrupa Birliği'nin bölgede, biraz önce bahsettiğim bölgede dengeleri sağlayan, uluslararası ilişkilerin yerleşik kurallarına, uluslararası anlaşmalara ve meşruluğa artık fazla dikkat etmemektedir. Örneğin,

hepimizin bildiği ve biraz önce de belirtilen, Anayasası Rumlar tarafından 1963 yılında ihlal edilmiş olmasına rağmen ve Ada'da herhangi bir meşru otorite olmamasına rağmen, iki tarafın da kabul ettiği bir meşru otorite olmamasına rağmen, Kıbrıs uluslararası hukuk ve anlaşmaların göz ardı edilmesi sonucu Avrupa Birliği'ne üye olmuştur.

Bunun ötesinde, aynı zamanda yine 1960 antlaşmalarında, ki uluslararası hukukun önemli bir parçasıdır Türkiye ile Yunanistan açısından, Kıbrıs iktisadi ve siyasi olarak hiçbir birliğe, siyasi ve iktisadi birliğe üye olamaz denilmesine rağmen, Kıbrıs Cumhuriyeti -denildiği biçimiyle- Avrupa Birliği'ne, yine anlaşmalar göz ardı edilerek üye yapılmıştır.

Bir üçüncüsü, belki de çok daha önemlisi, Avrupa Birliği'nin kendine koymuş olduğu bir prensibi, bir normu ortadan kaldırarak, biraz önce Sayın Büyükelçinin de belirttiği gibi, siyasi ve sınır sorunları olan ülkeleri Avrupa Birliği'ne dahil etmeme prensibini, normunu ortadan kaldırarak, Avrupa Birliği'ne Kıbrıs'ı kabul etmiştir. Bunu neden söylediğimin üstüne bir vurgu yapmak istiyorum: Böyle bir durum, yani uluslararası hukukun, uluslararası temayüllerin, uluslararası normların göz ardı edilmesi, ancak varolan sistemin temel taşlarının yerinden oynadığı, geniş ölçekli tarihsel bir değişim esnasında mümkündür ki, benim iddiam da biz öyle bir süreç içinden geçiyoruz.

Bir diğer, belki de son olacak noktalardan biri, Avrupa Birliği'nin Türkiye ile Yunanistan arasındaki otorite meselesine, otorite sorununa aktif olarak dahil olmasıdır. Tabii ki burada Yunanistan'ın Avrupa Birliği üyesi olması önemli rol oynamıştır. Ancak tabii ki, bu şekilde bir müdahale Türkiye açısından çok önemli sorunlar yaratmaktadır. Burada bu müdahalenin sonuçlarından biri, Türkiye açısından çok ciddi olan müdahalelerden biri, biraz önce bahsettiğim gibi, Kıbrıs'ın hiçbir şey göz önüne alınmayarak, Avrupa Birliği içerisinde tam üye olarak kabul edilmesidir, yani Avrupa Birliği bu çerçevede kendi gücünü Yunanistan tarafında kullanarak, Kıbrıs'ı Avrupa Birliği üyesi yapmış ve Yunanistan'ı Türkiye'ye karşı Doğu Akdeniz'de çok önemli dezavantajla karşı karşıya bırakmıştır.

Bir diğer önemli nokta ise, Avrupa Birliği'nin Türkiye ve Yunanistan arasındaki bu yetki mücadelesine, otorite mücadelesine dahil olmasındaki bir önemli diğer nokta ise, Avrupa Birliği'nin kendisini bölgede, Doğu Akdeniz bölgesinde ve Doğu Akdeniz'in biraz önce bahsettiğim çevresini oluşturan Büyük Doğu Akdeniz bölgesinde kendisini güçlü ve sözü dinlenir bir aktör olarak yerleştirmesine yönelik olarak aldığı, izlediği bir siyasettir.

Bir diğer önemli nokta da, yine Avrupa Birliği'yle ilişkili olarak, Avrupa Birliği'nin Türkiye ve Yunanistan arasındaki yetki mücadelesine müdahil olmasının bir nedeni de, Avrupa Birliği'nin uluslararası bir aktör olarak bölgede önemli bir çözümün, önemli bir sorunun çözümünü sağlayarak, uluslararası rüştünü ispat etme çabasıdır.

Avrupa Birliği'nin bu meselede, Türk-Yunan meselesinde -bunu Kıbrıs ve Ege olarak algılamanızı rica edeceğim- bu şekilde müdahil olmasının veyahut da bu şekilde ısrarcı olmasının bir nedeni de, Avrupa Birliği'nin soğuk savaş sonrasında Bosna'da ve Makedonya'da yaşamış oldukları büyük hayal kırıklıklarıdır. Kendilerini uluslararası aktör olarak gündeme getirip, Bosna'daki ve Yugoslavya'daki sorunu çözebilen bir aktör olarak ortaya atıp, çözemeyip, tam tersine çok büyük dramatik bir biçimde felaketlerle sonuçlanan bir şekilde Bosna'dan ayrılmışlar. Aynı zamanda diğer taraftan da, kendi üyeleri olan Yunanistan ile Makedonya arasındaki sorunun çözümünde de bir başarı sağlayamamışlardır. Her iki meselede de, daha sonra hem Bosna'da, hem Makedonya'da Amerika Birleşik Devletleri ve NATO duruma müdahale ederek, meseleyi bir şekilde çözmeye çalışmıştır.

Burada söyleyeceğim en son nokta ise, Yunanistan'ın bu çerçevede Avrupa Birliği üyesi olması, kendisine Türkiye'ye karşı çok önemli bir avantaj vermekte ve bu şekilde de Ege meselesinde de görünen o ki, Türkiye'ye karşı bu avantajını en iyi şekilde kullanacaktır.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederim.

Konuşmacılarımızın vakitlerine çok dikkat etmeleri, riayet etmeleri, bir 5'er dakikalık daha söz verme imkânı yarattı. Daha önceki konuşmaları da tekrar bir değerlendirme yapma fırsatımız var.

Buyurun efendim, söz hakkı sizin.

YAŞAR YAKIŞ (AKP Düzce Milletvekili) Demin değindiğim konular dışında, yani ben burayı politik yönü ağır basan konuşmaların forumu olarak görmediğim için, önce Ege'deki sorunlarımızın ne olduğunu anlamamız gerekir. Onun için sadece için teknik tarafı üzerinde durmak istiyorum, soru olduğu takdirde politik boyutlarına da kolayca geçebiliriz.

şimdiye kadar derinliğine değinilmeyen bir iki konu kaldı, dilerseniz onların üzerinde biraz duralım.

Birincisi, Doğu Ege adalarının askersiz statüsü. Burada Yunanlıların görüşü ile Türkiye'nin görüşü farklı. Bu haritada göreceğiniz üzere, önce Çanakkale Boğazı'nın ağzında boğaz önü adaları dediğimiz, Gökçeada, Bozcaada ve Tavşan Adası diye üç tane ada var. Bunlar Lozan Antlaşması'yla Türkiye'ye verilmişti. Bunların gayri askeri statüsü ile öteki Yunan adalarının veyahut da Doğu Ege adalarının askersiz statüleri arasında ufak bir fark var. O da şuradan kaynaklanıyor: Zaten öteki konuşmacılarımız da değindiler, adaların askersiz statüleri 1913 Atina Anlaşmasına, yani Balkan Harbini kaybetmemizden sonra adaların geleceğinin belirlenmesi işi o tarihte düveli muazzama dediğimiz büyük devletlere bırakılmıştı; onlar da Atina'da bir toplantı yaptılar, bütün Ege adaları Yunanistan'a verilmiştir dediler, Yunan Hariciyesine bunu bildirdiler, sonra Londra Konferansı'nda bu onaylandı. 1924'te Lozan Antlaşması'yla da Atina Anlaşması onaylandı, yani Atina Anlaşması'yla

verdiğimiz adaları vermiş olarak kabul ettik. Bir de Lozan'a bağlı Boğazlar Protokolü var. Orada biliyorsunuz, boğazların etrafı askersiz statüye kavuşturuluyordu, yani belli bir miktardan fazla Türk Hükümeti boğazlarda, İstanbul ve Çanakkale boğazlarında ve civarlarında asker bulunduramıyordu. Bu 1936'da Montrö Sözleşmesiyle kalktı.

Biz de eskiden beri söyledik ya, Lozan bir denge yaratmaktadır, bu dengenin korunması lazım. Yunanlılar diyorlar ki, “madem boğazların güvenliğini sağlamak için şimdi Türkler oraya asker getirebiliyorlar, dolayısıyla boğazların gayri askeri statüsü kalktı, o zaman boğaz önündeki Yunan adalarının da gayri askeri statüsünün kalkmış olması lazım” diyerek, Limni ve Semadirek Adasındaki gayri askeri statünün de sona ermiş olduğunu söylüyorlar, biz bunu kabul etmiyoruz. Neden kabul etmiyoruz? Montrö Sözleşmesi'nde boğazların gayri askeri statüsünün kalkmış olduğu açıkça belirlenirken, boğaz önündeki Yunanistan adalarının, yani Semadirek Adası ve Limni Adasının bu statüsünün kalktığı söylenmiyor. Eğer anlaşmayı yapanlar bunu istemiş olsalardı, nasıl Türk boğazlarının gayri askeri statüsünün kalkmış olduğunu belirttiklerine göre, aynı şeyi Yunan adaları için de yapabilirlerdi, yapmadılar, dolayısıyla biz bu görüşü kabul etmiyoruz. Dolayısıyla belirtilmesi gereken bir husus bu kaldı.

İkincisi; adaların üzerindeki, adaların etrafındaki hava sahası meselesini kısaca söylemiştim. Sık sık Yunanistan'dan Türk uçakları Yunan hava sahasını ihlal etmişlerdir diye, haftada iki üç defa artık Türk gazetelerine yansımamaya başladı, açıklama yaparlar ve Yunanistan'daki bir arkadaşım da şey dedi, Yunanistan Dışişleri Bakanlığı Sözcüsünün bilgisayar formatında, sadece tarih ve koordinatlar açık bırakılmak üzere, zaten bir açıklama vardır, dolayısıyla bir Türk uçağı geldiği zaman, hemen oraları doldurular, filan gün, filan saatte Türk uçakları yeniden Yunan hava sahasını ihlal etmişlerdir diye açıklama yapılır. İhlal edilen nedir? Biz bir adanın toprağının üzerindeki hava sahasını, o ülkenin hava sahası sayıyoruz, bu ada, bu da onun üzerindeki hava sahası. Artı, 6 millik karasuları var, onun üzerindeki hava sahası da Yunanistan hava sahasıdır. Dolayısıyla Türkiye diyor ki, “ben bunun dışındaki hava sahasını uluslararası hava sahası sayıyorum” Yunanistan diyor ki, “hayır, 10 mile kadar yaklaşamazsın” 10 mil nereden çıkıyor? Yani 6 mil değil, 10 mile kadar, şu aradaki 4 mile girdiğiniz zaman dahi, onu da ihlal sayıyor. O nereden kaynaklanıyor? O tamamen havacılıktan kaynaklanan, hava seyrüseferiyle ilgili bir anlaşma, bir adaya yaklaşırken 10 mil öncesinden haber vermeniz lazımdır. Biz uçuş planlarımızı NATO'ya verdiğimiz için, o haberi vermiş oluyoruz. Dolayısıyla bu 4 millik iki çizgi arasındaki yere girdiğimiz zaman, biz Yunan hava sahasına girmiş olmuyoruz, uluslararası hava sahasındayız halen, ama haber vermemiz lazım, o haberi de başka bir kanalla vermiş oluyoruz. Dolayısıyla bu hususu da dikkatinize getirmek istedim.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Ben teşekkür ederim.

Buyurun efendim.

İNAL BATU (CHP Hatay Milletvekili) Efendim, ben Sayın Doç. Tayfur'un bu Yunanistan'ın Avrupa Birliği üyeliğinin ona kazandırdığı avantajlar konusunu biraz daha açmak istiyorum.

Sık sık Lozan Antlaşması'nın bir Türk-Yunan dengesi yarattığından bahsedilir, burada da bugün bahsedildi. Yunanistan 1981 yılında Avrupa Birliği'ne tam üye oldu ve bu denge bozulmuştur. Lozan dengesi, Yunanistan'ın Avrupa Birliği'ne tam üyeliğinin gerçekleşmesiyle ortadan kalkmıştır. O zaman neredeyse bir altın tepsiyle önümüze sunulan ve Yunanistan'la eşzamanlı olarak Avrupa Birliği'ne girme imkânını birtakım devlet adamlığından uzak ve bugün tebessümle anlatılan gerekçelerle reddedenlerin iki elimiz yakasındadır ve Türk milletinin bunu hiç unutmaması lazımdır.

Bazı şeyler affedilebilir, Türk halkı hoşgörüde, ama unutkanlıkta da herhalde dünyanın en önde gelen uluslarından biri. Bunu unutmamak ve unutturmamak hepimizin birer vatandaş olarak görevidir. Bakın, şimdi 2006 yılına giriyoruz, daha dün birisi çıkıyor, en az 14 yıl sonra gerçekleşebilir diyor Türkiye'nin tam üyeliği. Bu 2020 eder, değil mi? Kaybımız 40 senedir, 40 yıl kaybettirilmiştir Türkiye'ye. Bunun sorumlularını unutmamalıyız, tarih kitaplarına bunlar yazılmalıdır.

Yunanistan neler kazandı? Bir kere 60 milyar dolar hibe yardımı. Kredileri saymıyorum. Küçük bir ülke, Türkiye'nin 1/6'sı kadar nüfusu, toprağı, bunun önemini düşünelim.

İkincisi; tamamen özürlü ve Avrupa Birliği'ne girmesine ne uluslararası hukukun, ne de Avrupa Birliği'nin kendi ilkelerinin imkân verdiği Kıbrıslı Rumları doğrudan doğruya Yunanistan Avrupa Birliği üyesi yapmıştır, şantaj yapmıştır, bütün genişleme sürecini durdururum demiştir. Almanya, Polonyalıların, Macarların, Çeklerin Avrupa Birliği'ne girememesi ihtimalinin telaşına düşmüştür, Fransa kendisine yakın ülkeleri düşünmüştür, diğer bütün Avrupa Birliği ülkeleri Yunanistan'ın bu şantajına maalesef boyun eğmişlerdir ve Türkiye'nin Kıbrıs Rumları'nın Avrupa Birliği üyeliğiyle neler kaybettiğini burada uzun uzun anlatmaya zamanımız yok, bugün dahi Kıbrıslı Rumların işte o Türk havaalanları, Türk limanları ve Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Kıbrıs Cumhuriyeti olarak tanınması dayatmaları -ki, maalesef destek de görüyor bu- bugün dahi Türkiye-Avrupa Birliği gündeminin en kritik sorunu olarak karşımızda duruyor. Her başlık, Avrupa Birliği'yle tam üyelik müzakerelerimizde her yeni başlığın açılması, işte bu demin saydığım iki şantaja dayandırılacaktır. Başımıza büyük dertler açılmıştır, bugün dahi boğuştuğumuz, zaman zaman bizi umutsuzluğa ve isyana sevk eden büyük sorunlar işte bu 1980'de Yunanistan'la birlikte Avrupa Birliği'ne girmememizden kaynaklanmıştır.

Yunanistan bu şantajı yaptı, Rumları Avrupa Birliği'ne tam üye yaptı, ama bu bir mazeret midir Avrupa Birliği için? Hayır, onların çifte standartları meşhurdur, bunun şahikasına ulaşmışlardır. İşte bugün bir 300 milyonluk Endonezya'nın ortasındaki devlete isyan eden 400 bin Hıristiyan'a hemen

devlet kurma imkânını silah zoruyla tanıtan ve 1 yıl içinde bu ülkeyi Birleşmiş Milletler'e üye yapan Batı âlemi, herhalde Kuzey Kıbrıs'a yaptığı haksızlıkları düşünerek, hiç olmazsa yüzleri kızarmalıdır.

Çok teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI- Buyurun efendim.

Prof. Dr. ÖMER ABUŞOĞLU(ANAP Gaziantep Milletvekili) Birinci turda daha ziyade meselenin akademik ve teknik çerçevesi üstünde duruldu, ama biz siyasetçiler biraz da Sayın Bakanın kışkırtması da oldu burada, siyasetçilerin meselesinin siyasi yönünü ele almadan, bir kere meseleyi yarım bırakmış oluruz. Öyleyse meselenin o yarım kalan kısmının da tamamlanması lazım mutlaka.

Şimdi önümüzde Kıbrıs'ı bir tarafa çıkarıyoruz, o başlı başına zaten bir mesele. Ege sorunlarıyla ilgili Avrupa Birliği ilişkisi söz konusu olduğunda, meselenin aşağı yukarı boyutu ve çerçevesi, Avrupa'nın meseleyi hangi boyutta, bizim hangi çerçevede ele aldığımız açık. Bunu en son olarak da Sayın Batu'nun Endonezya örneğini vermesiyle de tuz biber ekildi iyice. Öyleyse, bizim bu ilişkilerde, Ege sorunundan, işte sizi Birlik'e tam üye yapacağız veya üstüne 60 milyar dolar da ilave ek yardım yapacağız falan gibi birtakım havuçlara kanıp da, havuçtan önce kafamıza sopanın inmesine kesinlikle rıza göstermememiz ve bütün politikalarımızda öncelikle bunu göz önünde tutmamız gerekir. Ama buraya kadar, özellikle son üç yıllık icraatını da dikkate aldığımızda, Ak Parti Hükümeti, gerek Avrupa Birliği'nden müzakere takvimi alması, müzakere sürecinin başlatılması ve Avrupa Birliği'yle ilgili diğer meselelerde bu süreci iyi yürütemediği gibi, bundan sonra da bu süreci iyi yürütebileceği konusunda ciddi tereddütlerimiz ve endişelerimiz vardır. Çünkü bu hükümetin içerisinde dış politikanın sahibi kimdir? Haftanın iki günü Türkiye'de, beş günü yurtdışına giderek, dış politika yaptığını zanneden Başbakanın kendisi midir, yoksa Dışişleri Bakanlığı ve Dışişleri Bakanı mıdır? Dışişleri politikasının esaslarını Dışişleri bürokratlarının hazırladığı çerçevede, Dışişleri Bakanının aldığı çerçeve mi belirliyor, yoksa Başbakanın etrafındaki, bu konuyla ilgili akademik kariyerleri de oldukça tartışma götürecek danışmanlar mı belirliyor? Zaten ortada bir belirsizlik olduğu için, gerek Kuzey Irak'taki geldiğimiz nokta, gerek Kıbrıs'taki geldiğimiz nokta, Türkiye'de bu işlerin nasıl yürütüldüğünün en açık göstergesidir. "Çözumsuzlük çözüm değildir" denilip, Türkiye'nin kırk yıllık Kıbrıs politikası bir anda berhava edilip, yerine ne konulmuştur? Bugünkü Hükümetin Kıbrıs politikası nedir? İki toplumun birleştiği Kıbrıs'ı meydana getirmesi mi? Bugün hangi ülke dünya üzerinde, sahip olduğu bir karış toprağı, bırakınız bir karış toprağı, bir karışlık imkânı bir başka ülkeye vermemek konusunda haklarını hangi şartlarda savunuyor? Bunu hiç göz önünde bulundurmuyacak mıyız? Elimizde bir KKTC diye devlet var, biz kalkıp diyoruz ki, KKTC'ni berhava edelim, ortadan kaldıralım ve "Birleşik Kıbrıs" oluşsun. Bu ABD'nin politikası olabilir, İngiltere'nin politikası olabilir, ama kesinlikle Türkiye'nin hiçbir zaman politikası olamaz "Birleşik Kıbrıs". O bakımdan, bugünkü

Hükümetin dış politikayı yürütme tarzı ve hedefleri açısından ciddi endişelerimiz vardır. Türkiye'nin haklarını yeteri kadar savunulmadığı konusunda da açık delillerimiz vardır.

Hepinize saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI- Çok teşekkür ederim efendim.

Sayın Kandemir buyurun.

NÜZHET KANDEMİR (DYP Genel Başkan Yardımcısı)- Ben değerli arkadaşlarımın ifade ettikleri hususları dikkatle dinledim ve bazı notlar aldım. Bu notlarım içinde birkaç tanesine burada son beş dakikalık hakkım çerçevesinde değinmek istiyorum.

Sayın Yakış “istikşafi görüşmelerin amacı tüm konuları ele almaktır” dedi; doğrudur. Hakikaten Türkiye ile Yunanistan arasında mevcut sorunların tek konuya indirgenmesi mümkün değildir ve her iki ülke üst düzey bürokratları arasında bu istikşafi görüşmeler çok uzun yıllardan önce başlatılmıştır, konuşmamın ilk bölümünde de buna değindim. Ancak maalesef, Türk ve Yunan tezlerini uyumlu hale getirmek, tüm iyi niyete rağmen bugüne kadar mümkün olamamıştır. Bunun iyi bir izahını yapmak gerekir. Ben içinde olduğum zamandan da hatırlıyorum, istikşafi görüşmelere gerçekten Türk tarafı büyük bir iyi niyetle yaklaştı ve bunları en üst düzeylerde ele aldı, ama bugüne kadar bir sonuç elde etmek mümkün olmadı.

Sayın Batu 1976 Bern Mutabakatına değindi, gerçekten bu da ibret verici bir durumdur. Bern Mutabakatındaki mutabakat çok kısa süre sonra mutabakatsızlık haline gelmiş ve her iki ülke arasında, özellikle Yunanistan tarafından bu mutabakata uyumsuz hareketler kendini göstermiştir. Batı'nın bir âdeti var, işine gelmediği zamanlar, mutabakat mutabakatsız haline çok kolay bir şekilde getirilebilmektedir, Avrupa Birliği çerçevesinde de bugün buna şahit olmaktayız. O bakımdan Türkiye'nin bu konudaki mutabakatlara ya da anlaşmalara çok da fazla önem vermeden, kendi doğru bildiği yolda devam etmesi gerekir diye burada ifade ediyorum. İzolasyonların kaldırılması, KKTC'ne uygulanan izolasyonların kaldırılması hususundaki verilen sözler de sadece buz üstüne yazılı birtakım sözler halinde uçup gitmiştir. Bu izolasyonların kaldırılması hususunda o kadar büyük bir yüzüzlükle karşı karşıya kalınmıştır ki, Avrupa Birliği ilave şartlar getirmek suretiyle, 259 milyon Euro üç yılda vermeyi sanki KKTC'ne bir lütufta bulunuyormuşçasına dış dünyaya takdim etmeye kalkışmıştır. Bence Hükümetin orada verdiği karar doğru olmuştur, böyle 259 milyon Euro'yla falan Türkiye'nin kandırılması mümkün değildir. Bu neviden olaylarda Türkiye dik durmasını, kuvvet ve kudretinin bilinci içerisinde hareket etmesini bilmelidir. Keşke 2004'ten bu yana bu tutum ortaya konulabilmiş olsaydı, bugün Avrupa Birliği'yle ilişkilerimiz çok daha değişik tertipte ortaya çıkıyor olurdu. Zira bugün gelenek noktada, özellikle Ek Protokol imzalanmış ve bunun Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulacak olması zarureti dikkate alındığında, Avrupa Birliği ile yolumuzu açık tutmaya çalıştığımız

bunca senedir, kırk küsur senedir açık tutmaya çalıştığımız yolların bir nevi tıkanık yollar haline gelmesi olasılığı büyük bir olasılık olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunu burada ifade etmekte yarar var.

Batı dünyası dediğimiz, Avrupa Birliği, Amerika Birleşik Devletleri ve diğerleri, bugüne kadar daima Yunanistan tezlerinin yanında yer almıştır, bunun bilincindeyiz ve bundan böyle de bunun bu şekilde devam edeceği, özellikle de Avrupa Birliği bağlamında bunun bu şekilde devam edeceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Sayın hocam Büyük Ortadoğu Bölgesi denirken, bir Büyük Akdeniz Bölgesi'nden bahsetti. Güzel bir buluş, Büyük Akdeniz bölgesi, gerçekten bu büyük Akdeniz bölgesinde Kıbrıs can alıcı bir nokta halinde ortaya çıkmaktadır. Bu can alıcı noktada tüm dünyanın KKTC'ne yapılan haksızlıkları, tıpkı Sayın Batu'nun söylediği gibi, dikkate alınmasını sağlayıcı her türlü eylemi Türkiye'nin ve KKTC'nin göstermesi şarttır diye düşünüyorum.

Saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI- Çok teşekkür ederim efendim.

Sayın Tayfur buyurun.

Doç. Dr. FATİH TAYFUR (ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi)- Tekrar teşekkür ederim.

Benim söyleyeceğim çok kısa olacak. Vurgulamak istediğim şey şu: Yeni bir dünyanın kurulduğunu vurgulamak istiyorum. Bu dünyanın yapıtaşları yeniden değiştiriliyor, herkes de kendine göre bu dünyayı kurmaya çalışıyor, herkes odasını, herkes evini bir biçimde kendine göre düzenlemeye çalışıyor. Uluslararası sistemin geçmişine baktığınız zaman, aşağı yukarı bu tür dönemler, bu değişim dönemleri 25-30 yıl alan dönemlerdir. Bu dönem içerisinde eğer siz de bir şekilde katkıda bulunursanız, kendi evinizi düzenlemenizde, kendi evinizi düzenlerken, sizin istekleriniz çerçevesinde düzenleme şansını elde edebilirsiniz. Bu demektir ki, önümüzdeki belki de 20 yıl içindeki, 25 civarına geldiğimiz zaman, tahmin ediyorum, bu benim bahsettiğim eğer doğruysa, yeni dünya düzeni kurulmuş olacak. O noktada Türkiye nerede olacak? Bence soru burada. Türkiye bugüne kadar bu değişim sürecine, kimilerinin globalleşme dediği bu değişim sürecine kendi adına bir katkıda bulunma gibi bir aktiflik gösteremedi. Bunu dünyada herkes yapıyor, yani herkes derken, Almanlar yapıyor, Fransızlar yapıyor, Yeni Zelandalılar yapıyor, oturuyor tartışıyor, kendi ülkeleri için ne yapabilirler, kendi ülkeleri için en güzel ortamı nasıl hazırlayabilirler, bunun için çaba gösteriyorlar, fikir harcıyorlar. Fakat Türkiye'de, en azından benim saptadığım, Türkiye kendine sunulan birtakım projelerin, kendine sunulan reçetelerin iyi olup olmadığını tartışıyor, kendisi nasıl bir şey yapabileceğini, kendisi nasıl katkıda bulunacağı, nasıl yaratıcı olacağını söylemiyor. Sadece belki burada birazcık üzülerek de söylüyorum bunu, böyle bir tepkinin Türkiye'deki siyasetçilerden gelmesi beklenirdi diye

düşünüyorum, ancak böyle bir tepki ne yazık ki, bundan iki üç ay önce Türkiye Cumhuriyeti'nin Genelkurmay Başkanı tarafından yapıldı, "Globalleşmeye Türkiye nasıl katkı yapabiliyor, biz buna bakmalıyız" diye bir demeci olmuştu Genelkurmay Başkanının. O çerçevede bunun dışında da Türkiye'de böyle bir çabanın, böyle bir düşüncenin gelişmediğini düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Çok teşekkür ederim efendim.

Şimdi bir soru-cevap periyodumuz var.

Buyurun efendim.

ALİ KURUMAHMUT- Askeri, akademik ve bürokratik görevlerden sonra, şimdi avukat unvanını taşıyorum.

Sayın Başkan eğer 3-4 dakika bana müsaade ederseniz söz almak istiyorum, aksi takdirde affımı isteyeceğim.

OTURUM BAŞKANI- Buyurun.

ALİ KURUMAHMUT- Efendim, Ege Denizi'ndeki Türk-Yunan sorunlarının derin tarihi, coğrafi, karmaşık teknik ve hukuki problemleri olduğu malumlarımızdır ve sorunlar birbirlerini önemli ölçüde etkileyen karmaşık bir bütünlük arz etmektedir. Bu sorunların bu yönleri sağlıklı ve doğru bir şekilde ortaya konulamazsa, bugün için siyasi analiz yapmanın, doğru siyasi analiz yapabilmenin ve geleceğe yönelik çözüm alternatifleri üretebilmenin doğrusu sağlıklı olamayacağını değerlendiriyorum.

Bu çerçevede iki üç kısa tespitim olacak. Ege Denizi'ndeki Türk-Yunan sorunları konusunda üç kritik zaman ve konu önem arz etmektedir.

Bunlardan birincisi; Yunanistan'ın tarih sahnesine çıktığı 24 Nisan 1830'da temellenen sorunların soyut ve daha da önemlisi *ideolojik* geçmişidir. Bu ideolojik yöne, sayın hocam, sayın milletvekilim kısmen bahsettiler, yalnız bu ideolojik yönü 20. Yüzyılın başında Girit'te oynanan oyunlarda gördük, Kıbrıs'ta görüyoruz. Görebilenler, Gökçeada, Bozcaada ve Patrikhane'de görüyorlar.

İkincisi; Lozan Barış Antlaşması'nın getirmiş olduğu, *siyasi ve askeri statü*'dür. Ben Lozan dengesine katılmayanlardan yanayım, siyasi ve askeri statü olduğunu ifade ediyorum. Ama maalesef, bu statü Yunanistan'ın emrivakileri, fiili durum oluşturma gayretleri ve sağlamış olduğu fiili durum üstünlükleri, hukuki ve diplomatik oyunları ve bunların da Türkiye tarafından kısmen kabul görmesiyle bir Ege konusunda yazan, araştıran birisi olarak, somut verilerle bugün yüzde 70-80 oranında bozulduğunu ve Sevr istikametinde gidildiğini açıkça söyleyebilirim.

Bu noktada 1996 yılında Türkiye'nin önüne tarihi bir fırsat çıkmıştır, **egemenlik ihtilafı**. Burada söylenildiği gibi, coğrafi formasyon, adı belirsiz veya kayalık değildir. Çok sağlıklı, başta Yunanistan olmak üzere, Batı'da kabul gören, Türk akademisyenlerin yaptığı çalışmalar neticesinde, egemenliği devredilmeyen 156 ada, adacık, kayalık vardı Ege'de. Sadece bunların karasuları oranı burada ifade edildiği gibi, yüzde 7 olan Ege karasuları oranımıza hemen hemen eşittir. Bu çerçevede Türkiye'nin Avrupa Birliği adaylık süreci yolunda Ege'de nelerden feragat edip edemeyeceği konusunun öncelikli olarak teknik düzeyde iyi bilinmesi gerekir. Yine bu çerçevede 1996 yılında önümüze çıkan bu tarihi fırsatı iyi değerlendiremediğimizi, yapılmaması gerekirken yapılan, yapılması gerekirken yapılmayan işlem ve uygulamalarımız neticesinde, zemini önemli ölçüde kaybettiğimizi söylemek istiyorum.

Çok değerli konuşmacıların yapmış olduğu, kanaatimce doğru olmadığını değerlendirdiğim kritik üç dört konuya birer cümleyle temas etmek istiyorum. Bunlardan biri, 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin 121'inci maddesinin 1'inci ve 2'nci fıkraları, adalara karasuyu, kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge hakkı tanır. 3'üncü fıkrasında, üzerinde insan yaşamayan ve kendilerine ait ekonomik yaşamı olmayan kayalıkların kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölgesi olamayacağını söyler. Burada Sayın Bakanımın sunmuş olduğu haritalar, Türk tezlerini, egemenlik tezimizi, Ege'deki tek tutar dalımızı kenara iten haritalar olduğunu teknik olarak söylemek istiyorum. O haritalara göre, içinde Kardak kayalıkları dâhil, 156 ada, adacık, kayaların hepsi Yunanistan'ın gibi kabul edilerek çizilmiş haritalardır.

Üçüncüsü; bu savaş sebebi. Ben harp akademilerinde yıllarca öğretim üyeliği yaptım, kuvvet kullanmayı anlattım, denizde silahlı çatışma hukukunu anlattım ve yine burada Sayın Başkanımız, kuvvet kullanma, meşru müdafaa konusunda Türkiye'nin uzmanlarından biri. 8 Haziran 1995 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi kararı lütfedilip, okunduğu takdirde, uluslararası hukuka bu derece uygun bir metnin başka devletler tarafından ifade edilmediği görülecektir. Burada yanlış olan, 1976'dan itibaren hiçbir teknik ve hukuki dayanağı olmayan, Türkiye'nin *casus belli* iddialarıdır. 8 Haziran 1995 tarihli karar böyle bir karar değildir, lütfen açınız, okuyunuz.

Diğer taraftan, Yunanistan'ın, Sayın Büyükelçim, Sayın Milletvekilim devam etti, Uluslararası Adalet Divanı'ndan başka bize yol göstermeyen Yunanistan'ın, artık Adalet Divanı'na gitmekten imtina etmesinin sebepleri, Yunan medyasında ve Yunan akademisyenlerinin yazılarında incelendiği zaman görülecektir ki, egemenlik meselesinden korkmaktadırlar ve şunu demektedirler: "Türkler 150 küsur adadan bahsediyor, eğer Divan'a gidilirse, bunlardan bir kısmı Türkiye'ye verilir, bizim tarafımızdan bu kabul edilemez" Bu meselede eğer egemenlik meselesine sahip çıkmazsak, Gökçeada ve Bozcaada'daki gelişmeleri de yakinen takip eden birisi olarak şunu söylüyorum: Bilerek veya

bilmeyerek, ilk önce Ege Denizi'nde Sevr'in fiilen ve hukuken gerçekleştirilmiş olmasını maalesef yaşamış olacağız; bunu hiç arzu etmiyorum.

Bu çerçevede siyasi partilerimizi de temsil eden değerli konuşmacılara bir soru olacaktır: Biz 156 ada, adacık, kayalık üzerindeki Türk egemenliğinin çok sağlam olduğunu ortaya koyduk, bunu Yunanlılar da kabul ediyor. Türkiye Avrupa Birliği yolunda bu 156 adadan egemenlik tezinden, bu sağlam dayanağından bilerek veya bilmeyerek feragat edecek midir?

İkincisi; bundan feragat ettiğimiz takdirde, Ege'de diğer sorunları hangi ölçüde lehte çözebilirsiniz?

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI- Katkılarınız, tenkitleriniz ve sorularınız için teşekkür ediyorum.

Ben bir hususa değinerek başlayayım: Doğru söylüyorsunuz, Deniz Hukuk Sözleşmesi'nde adaların karasularının ve kıta sahanlığının olabileceğinden bahsedilir, bu bir başka konu. Ama bir adanın gerçekte sınırlama yapıldıktan sonra, ne kadar kıta sahanlığına sahip olacağı, ne kadar karasularına sahip olacağı mevzuu bambaşka bir konudur ve bence bu esasta Türk sahillerinin önündeki Yunan egemenliğinde bulunan Doğu Ege adalarının, karasularına ve kıta sahanlığına sahip olamayacağını düşünüyorum.

Çok sayıda tenkitler var ve sorular sayın konuşmacılara; buyurun efendim.

YAŞAR YAKIŞ (AKP Düzce Milletvekili) Efendim, ben doğrudan doğruya soruya girmek istiyorum: Türkiye Ege Denizi'nde hükümler hakkı kendisine sahip olan adaların üzerindeki bu haklarından vazgeçecek midir? Bir kelimeyle cevap vereyim: Vazgeçmeyecektir. Şimdiye kadar vazgeçmemiştir, şimdiden sonra vazgeçmeyecektir. Yalnız o adaların belirlenmesi ve gerçekten hükümler hakkının Türkiye'ye ait olduğunun kanıtlanması şartıyla; bu birinci husus.

Adaların kıta sahanlığı olması meselesi, öyle zannediyorum, biraz daha ayrıntısına girmiş olsaydık, bu yorumu yapmaya belki ihtiyaç duymayacaktınız. İngiltere zaten bir kıta adasıdır veya takımadalarından oluşan ülkeler vardır. Onların pek tabii ki, adaların kıta sahanlığı olmazsa, o ülkelerin hiçbir kıta sahanlığı olmayacak demektir. Burada mevzu bahis olan, başka bir ülkenin kıta sahanlığı üzerindeki bir adanın da ayrıca kıta sahanlığı olup olmayacağı meselesidir. Ben izahatımı yaparken, çizimde göstermişim, Anadolu anakarası denizin altına iniyor, devam ediyor, orada bir Yunan adası çıkıyor, o Yunan adasının kendisi ve karasuları Yunanistan'a ait, yani o adanın karasuları var, ama o adanın kıta sahanlığı yok, çünkü daha büyük bir kütle olan Anadolu anakarasının kıta sahanlığı üzerindedir. Dolayısıyla Deniz Hukuku Sözleşmesi'ndeki o hükme aykırı olmadığı kanaatindeyim.

Öyle zannediyorum, öteki yorumlarınıza söyleyecek bir şey yok.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Buyurun efendim.

Prof. Dr. ÖMER ABUŞOĞLU (ANAP Gaziantep Milletvekili)- Milletler kendileriyle ilgili olan birtakım ihtilafların çözümlerinde elbette kullandıkları birtakım uluslararası hukukun kendilerine verdiği imkânlar, sahip oldukları ekonomik gücün kendilerine sağladığı birtakım hususlar, sahip oldukları askeri gücün kendilerine kazandırdığı birtakım hususlardan istifade ederek, ihtilaflarda kendi lehlerine bir pozisyon ortaya çıkarmaya çalışırlar, ama bunlardan daha önemlisi, milli güç dediğimiz zaman, sadece elde bulunan silahlı kuvvetler, ekonomik güç, ülkenin ekonomik gücü, bunlardan daha önemlisi, o noktadaki sahip olduğunuz milli iradedir. Eğer bir ülke milli irade göstermez, kararlılık gösterme noktasında zaman zaman zafiyete uğruyorsa, elinizdeki silahlı gücün fazla da bir önemi olmaz. Kendi partimin geçmiş liderinin bir sözünü ifade ederek, bunun en açık örneğini vermek istiyorum: Gerçi buradan kendi partime bir puan doğurmaz, ama bu çok önemli bir örnektir bence. Sayın Turgut Özal, Bulgaristan'dan Türk soydaşların Türkiye'ye zorla göç ettirilmesi olayı karşısında, "Biz hele 100 milyona ulaşalım da, bunun karşı tedbirini alırız, karşı cevabını veririz" demişti. 100 milyona da ulaşsa bir ülke, o konuda kendisine yapılan muamelenin karşılığını vermek konusunda bir milli iradeye sahip olmazsa, nüfusu 100 milyon değil, 200 milyona da ulaşsa, fazla bir anlamı yoktur. O bakımdan diplomasi masalarındaki diplomatların gerisindeki güç, kendilerine bu noktada, ne ölçüde bir milli iradeyle destek sağlanmaktadır, önemli olan budur. Zaman zaman hükümetlerimiz bu milli iradeyi, bunun bir güç olarak önemini kavrayamadan masalara oturmaktadırlar. İşte büyük devletler, Osmanlı'nın son dönemleri, düveli muazzama benzeri birtakım tabirler, böyle bir iradenin zayıflığını gösterir. Öncelikle gerek ekonomik gücümüzü, gerek askeri gücümüzü ve bunlardan çok daha önemlisi, milli irademizin, Türkiye'nin sahip olduğu kazanımlardan ne kazanmak uğruna olursa olsun, feda edilmemesini anlamaktır. Siz birtakım imkânları bazı şeylerden feda ederek, kazanılabileceği sonucuna ulaşırsanız, sizin elinizdeki imkânları çok elinizden almaya çalışanlar çıkar. Bugüne kadar Türk-Yunan ilişkilerini bir örnek alalım, Yunanistan Türkiye'yle olan hangi ihtilaflarının çözümünde en öndeki imkânlardan bir santim dahi vermiştir, bir zerresinden vazgeçmiştir? Buradaki milli irade vermeden almak noktasında olmak zorundadır. Bir ülkenin bu kurtlar sofrasında kendine verilen, bırakın kendisine biçilen rolü oynaması, korumak noktasında dahi bu kararlılık içerisinde olmalıdır. Aksi takdirde, uluslararası ilişkiler al gülüm, ver gülüm noktasında kesinlikle yürümektedir. Alabildiğin ölçüde almak noktasında yürütülmektedir bazı ülkeler açısından. Türkiye'de hükümetlerin, diplomasiyle uğraşan dış politika, Dışişleri bürokratlarının ve siyasetçilerinin, hangi düzeyde olursa olsun, mutlak suretle kafalarında olması gereken budur, bunu da akıldan çıkarmamamız gerekir. Biz bu politikanın zıddına al gülüm, ver gülümle işler, karşılıklı menfaat ilişkileri noktasında baktığımız için,

daima veren taraf olmuşuzdur. Kıbrıs meselesinde bu olmuştur, Girit'te bu olmuştur, Ege Denizi'nin tümüyle Osmanlı toprağıyken, bunlar nasıl elimizden kaçırılmıştır.

Son cümleyi söyleyeceğim: Biz siyasetçilere düşen çok önemli bir görev var. Siyasetçi olarak sıfat takmadan önce, öncelikle Türkiye'nin son 200 yıllık tarihini satır satır okumanız gerekir. Bunları bilmeden Türkiye'nin geleceğı hakkında hiçbir siyasetçinin karar vermeye hakkı yoktur. Bir Türk aydını olarak ben bunu söylüyorum.

Eğer geçmişte nasıl cımbızla koparıldığını bu toprakların bilmezsek, bundan sonra haklarımızın nasıl savunulacağı konusunda hiçbir gayretimiz ve çabamız olmayacaktır, irademiz de olmayacaktır; en kötüsü de budur. Ben Meclis'te birkaç defa Ak Parti, çünkü hedefimiz bizim, iktidar partisi, Ak Parti milletvekillerine şunu dedim: “Siyasi gücünüz, sayınız burada olabilir, ama sizde yeteri kadar milli irade göremiyorum. Milli irade zafiyeti gösterdiğiniz sürece Türk siyaseti, dünyanın hiçbir noktasında, sahip olduklarını korumaya dahi gücü yetmeyecektir.”

Saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederiz.

Buyurun.

Dr. AHMET ZEKİ BULUNÇ(BÜSAM Yönetim Kurulu Üyesi ve Öğretim Görevlisi)- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin bir önceki büyükelçisiyim, Başkent Üniversitesi Öğretim Görevlisiyim.

Ben üç noktada katkı ve değerlendirme yapmak istiyorum. Birincisi; panelistlerin de ortaya koydukları gibi, Yunanistan bugün, başlangıçta hevesli gibi görüldüğü Adalet Divanı'ndan kaçmaya çalışmaktadır. Birkaç neden ortaya konulmuştur, özellikle az önce egemenlik meselesinden oldukça çekinmektedir, bu doğdur. Fakat bunları güçlendiren diğer önemli bir nokta vardır, o da maalesef Avrupa Birliği süreci içinde Türkiye'nin daha esnek bir şekilde davranışlarla, Yunanistan'a daha iyi imkân yaratabilecek imajı yaratmış olmasıdır ve bu çerçevede özellikle Müzakere Çerçeve Belgesi'nin 6'ncı paragrafında, katılım görüşmelerinde ilerleme ölçütü haline getirilen diğer koşullar yanında Ege ve Kıbrıs ile ilgili hususları koşul haline getiren düzenlemelerin maalesef kabul edilmesidir. Bu suretle, Yunanistan'a bu yönde açılım sağlayabilecek zemin de yaratılmıştır.. Dolayısıyla burada öncelikle bu konuların üzerinde durulmasında yarar var ve artık Türkiye'ye yönelik egemenlik hakları ve ulusal çıkarları yönünden konulabilecek koşullara karşı daha farklı bir direncin gösterilmesi, ulusal iradenin bu türden koşulların karşısına çıkarılması gerekir diye düşünüyorum.

İkinci önemli nokta, Kıbrıs'la ilgili yapılan değerlendirmelerdir. Özellikle konuşmacılarımızdan birinin, Sayın Abuşoğlu'nun belirttiğı gibi, “acaba bugün Türkiye'nin Kıbrıs konusundaki politikası nedir? “Birleşik Kıbrıs” mıdır, nedir?” Bu soruya yanıt verilmelidir, politika netleştirilmelidir.

Maalesef Annan Planı'yla aleyhimize olan çok olumsuz bir zeminde, sözde bir Birleşik Kıbrıs yaratılacak koşullar ve zemin desteklenmişti; ama bugün gelinen noktada, özellikle Ek Protokol'ün gündeme getirilmesi ve son günlerde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhuriyet Meclisi'ne sunulmuş olan ve Rumlara KKTC'ndeki eski mallarının iadesini de öngören "Mal Tazmin, Takas ve İade Yasa Tasarısı"nın görüşülme sürecinin başlamasıyla birlikte, kanımca "Birleşik Kıbrıs" formülü de ortadan kalkmıştır. Çünkü geldiğimiz noktada artık, Kıbrıs Türk halkının azınlık statüsünü bile koruyamayacak bir süreç başlatılabilecek bir noktaya gelinmiştir. Bu nedenle Türk tarafının ana tezine ve temel vazgeçilemez parametrelerine yeniden dönmek gereği vardır: Politikamızın temelinde iki halklı, iki devletli ve Türk-Yunan dengesi esas olmalıdır.

Son nokta, az önce Sayın Abuşoğlu'nun belirttiği husustur, ulusal irade. Buna bir şey eklemek istiyorum: Ulusal hedeflerimizde ulusal kararlılığımızı ortaya koyduğumuz sürece veya direttiğimiz sürece, ülkenin küçüklüğüne ve büyüklüğüne bakılmadan hedeflerimize ulaşabiliriz. Bugün 750 bin nüfuslu Kıbrıs Rum toplumu, Büyük İdeal'lerini gerçekleştirme iradeleri çerçevesinde Kıbrıs'ı bir Helen adası yapmak, yani Megalo İdea'ları kapsamında küçük Yunanistan'la birlikte, koca Türkiye'ye Avrupa Birliği çerçevesinde neredeyse her şeyi isteyerek yaptırtacak konuma gelmiştir. Bunun altında yatan temel neden, ulusal hedeflerimizdeki kararlılığımızı ısrarla, sonuna kadar götürmemektir diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ediyorum.

Soru yoktu, son bir soru istiyorum, ama soru.

Buyurun.

HAYRİ UÇAR (Emekli General)- Benim sorum iki tane, ama çok kısa. Biri Sayın İnal Batu veya Kandemir beylere, ikisi de Dışişlerinden emekli olduğu için. İkincisini de, Yaşar Beye soracağım.

Birinci sorum şu: Malumları olduğu üzere, boğazlarda eğer Ege 12 mile çıktığı zaman, Ege'de de ikinci bir boğaz meydana geliyor ve boğazlar üzerinden geçiş de, Rusya olsun, bütün ülkeler hemen hemen bir serbest geçiş isteğiyle boğazların statüsünün değiştirilmesini bile önermekteler. Peki, 12 mile çıktığı zaman, hemen hemen Ege komple bir boğaz, ikinci bir boğaz olacak. Bu konuda özellikle Karadeniz'de kıyısı olan ülkeler, bu konuda Yunanistan'a karşı mı, Türkiye'ye karşı mı bir tutum içindeler, tutumları var mıdır? Türkiye bu konuda bu ülkeler nezdinde herhangi bir girişim yapmış mıdır? Ülkelerin bu konuda herhangi bir deklarasyonu var mıdır? Bilmediğim için soruyorum, o bakımdan Dışişleri mensuplarımıza soruyorum. Eğer bu konuda bilgileri varsa, onu arz edeceğim. Malumları üzere, Yunanistan'ın Karadeniz'de herhangi bir kıyısı olmamasına rağmen, Karadeniz

İşbirliği Örgütüne üye olması, acaba Türkiye'nin lehine mi, Türkiye niçin bunu kabul etmiştir, ne avantaj sağlamaktadır?

İkinci sorum ise, doğrudan doğruya Yaşar Beye olacak. Bildiğim kadarıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin *casus belli* deklarasyonu Yunanistan Parlamentosunun Karakas Konferansından sonra, "benim karasularımı 12 mile çıkarma hakkım var" diye bir karar, parlamento kararına istinaden Türkiye Büyük Millet Meclisi kararı olarak değil di, deklarasyon olarak bir deklarasyon yayınlamış. Bunu ben şöyle anlıyorum: "Sen bana bir yumruk atarsan, valla bana taarruz sayılır, ben de karşılık veririm" falan şeklinde bir anlam ifade ettiğini zannediyorum. Şimdi bir tartışma konusu oldu, kaldırılım falan diye. Bu kaldırma, yani dinimizde esas olan, "bir yanağıma vurursan, diğer yanağımı çeviririm" zihniyetiyle bir kaldırma falan mı düşünülüyor, nasıl bir kaldırma olabilir, nasıl bir deklarasyon olabilir? Bu konuda da Yaşar Beyden bir açıklama istiyorum.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Buyurun efendim.

İNAL BATU(ChP Hatay Milletvekili) Birinci sorunuza cevap, daha Sovyetler döneminde, malum şimdiki Rusya Federasyonu, Yunanistan'ın bu karasularını 12 mile çıkarması ve Ege'yi bir Yunan gölü haline getirmesi niyetlerinden fevkalade kuşkuluydu ve huzursuzdu. Bir kriz vukuunda o zaman dahi bize destek verecekti. Şimdiki dönemde ise, maalesef artık her şey, bütün Türk-Yunan meseleleri, her şey Avrupa Birliği'nin şemsiyesine girdi, yani bugünkü durum maalesef, bir kolu bağlı bir boksörle iki kolu serbest bir boksör arasındaki bir müsabakaya benziyor. Bir taraf Avrupa Birliği üyeliğini sonuna kadar kullanıyor, biz de acaba Avrupa Birliği'ne giriş sürecimizde bir aksaklık olur mu diye bir kuşku içindeyiz. Biraz evvelki konuşmamda da söyledim, Madrid Mutabakatını fazla yabana atmamak lazım, önemli bir belgedir, yani her iki ülke de öyle birbirlerinin yaşamsal çıkarlarını ve meşru çıkarlarını haleldar edecek tek yanlı adımlar atmamak konusunda anlaşmışlardır. Dilerim ki, Yunanistan bu mutabakatın gereğini yerine getirir. Getirmezse, Türkiye tabii gereğini yapmalıdır. Ama her konuda olduğu gibi, bu konuda da o Lozan dengesinin, Yunanistan'ın Avrupa Birliği'ne girmesiyle bozulması keyfiyeti burada da kendini göstermektedir.

Hatırlayınca o hadiseyi hep şeyi hatırlarım: O meşhur General Heygin, Türkiye'ye gelip, 12 Eylül döneminde Türkiye'nin Yunanistan'ı NATO'nun askeri kanadına dönüşüne vetosunu kaldırması gibi, böyle gereksiz bir taviz verilmiştir orada. Reel politik her zaman esas olmalıdır, ben onu veriyorum, o ne verecek, yani bir şey verilecek ise Yunanistan'a, konuşulmalıydı; ben bu konuda sana anlayış gösteriyorum, sen de bu konuda anlayış göster; bu modeli tüm Türk-Yunan ilişkilerine uygulamalıyız. Mesela, patrikhane, Heybeliada Ruhban Okulu falan, bunların hepsinin karşıtları vardır, emlak sorunları, yani ille bir anlaşmaya varılacaksa, al-ver egzersizi olmalıdır. Ben bu tür tek taraflı

ödünlere büyük kuşkuyla yaklaşırım. Yunanistan'ın o Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü'ne girmesini de, durup dururken kendisine o imkânı vermemizi de gereksiz ve Yunanistan'ın hiç hak etmediği bir jest olarak yorumluyorum.

OTURUM BAŞKANI- Buyurun efendim.

NÜZHET KANDEMİR(DYP Genel başkan Yardımcısı)- Karasuları 12 mile çıkarsa zaten bir boğaz falan da kalmıyor, yani Türkiye'nin tüm geçişlerinin Yunanistan'ın izni dahilinde yapılması gibi bir durum hasıl oluyor.

YAŞAR YAKIŞ(AKP Düzcce Milletvekili) Bütün mesele, daha az yerden uluslararası sulara çıkma imkânı doğacak. 12 mile çıktığı zaman ise, Anadolu anakarasının kıyılarından hiçbir yerden Yunan karasularını geçmeksizin uluslararası sulara gitme imkânı olmayacak. 6 milken, bazı yerlerden yine ulaşma imkânı var, fakat 12 mile çıktığı zaman hiçbir yer kalmıyor.

NÜZHET KANDEMİR- Yani bir boğaz falan kalmıyor o zaman.

YAŞAR YAKIŞ- Ama dediğim gibi, bir zararsız geçiş hakkı her seferinde mevzu bahis olacak demektir.

NÜZHET KANDEMİR(DYP Genel başkan Yardımcısı) Ben bunu söylemek istedim sadece.

YAŞAR YAKIŞ(AKP Düzcce Milletvekili) Teşekkür ederim, yani orada düşüncelerim arasında fark yok.

Belki bir hususu daha Sayın Batu'nun söylediğine eklemek lazım. Boğazlar ile adalar arasındaki, adaların karasularının birleşmesinden ötürü oradan geçmek ile boğazlardan geçmenin arasındaki fark. Boğazlardaki su karasuları değil, iç sulardır. O karasularına nazaran bir adım daha ileri statüdür. Dolayısıyla oranın statüsünü ayrıca bir uluslararası anlaşmayla belirlemediğiniz zaman, zararsız geçiş hakkı falan değil, doğrudan doğruya hükümlerlik hakları doğar. Onun için böyle bir nüans daha var, Sayın Batu'nun söylediklerine ilaveten; onu da belirtmiş olayım.

Casus belli kaldırılacak mı? Ben Ak Parti'nin mensubu olarak, kurucusu olarak, dış politikasını belirlemede başından beri mütevazî da olsa, katkısı olan bir insan olarak, şimdiki durumda da Ak Parti'nin Merkez Karar ve Yönetim Kurulu üyesi olarak, partinin *casus belli* kararını kaldırma yönünde herhangi bir politikası yok, böyle bir şey gündemde değil. Dolayısıyla bu hususu dikkatinize getirmek istiyorum.

Fakat söz bendeyken bir hususu daha söylemek istiyorum: Burada Ege'yle ilgili konularda tenevvür etmek için gelmiştik, fakat Sayın Kandemir'in ağzından yeni bir şeyi daha tenevvür etmiş oldum, Ak Parti'nin her ne pahasına olursa olsun Avrupa Birliği'ne katılma yönünde bir politikası olduğunu öğrendim. Ben Dışişleri Bakanlığı yapmış bir insan olarak, Ak Parti'nin böyle bir politikası

olduğunu bilmiyordum, hatta bunun aksi olduğunu biliyorum. Ben biliyorum ki, Avrupalı liderler de biliyorlar, *Ankara Kriterleri* diye sık sık dile getirdikleri, Parti Başkanı diyor ki, “sizin söylediğiniz reformları kendi milletimiz için yapıyoruz, kendi milletimizin ihtiyaçları için yapıyoruz, yoksa oraya girmek için değil. Buna rağmen eğer zorluk çıkarsa, biz buna *Ankara Kriterleri* deriz ve yolumuza devam ederiz”. Eğer bu ne pahasına olursa olsun Avrupa Birliği’ne girmek anlamına geliyorsa, onu da siz takdir edeceksiniz. Bu hususta açıklama ihtiyacını hissettim.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Efendim, kapatırken, konuşmak ister misiniz Sayın Rektörüm?

Buyurun.

Prof. Dr. MEHMET HABERAL(Başkent Üniversitesi Rektörü)- Efendim, önce siz çok değerli panelistlere çok teşekkür ediyorum. Gerçekten bugün çok şey öğrendik, ama bir şeyi bir kere daha öğrendim ki artık hepimiz, maske düştü, bu Batı dediğimiz, Avrupalıları biz öğrendik artık. Hani eskiden çifte standart diyorduk da, şimdi ne kadar standartların sayısını da ben unuttum artık. Dolayısıyla biz bu kadar tanıdığımız, bu kadar hani söylüyorum ya her zaman, bunu söylemeye de yaşamım boyunca devam edeceğim: Osmanlı İmparatorluğu kendisi yıkılmadı, yıktılar. Şimdi bunları yapan ve bugün bu kadar çok standartları ortaya koyan ülkelerin oluşturmaya çalıştığı veya oluşturduğu organizasyonların arkasında böyle birçok şeyimizi de âdeta, hani neredeyse feda ederek girmeye çalışmamızı gerçekten, özellikle bugün bir kere daha anlayamadım. Bu şu gerçeği ortaya çıkarıyor: Hani derler ya, Türk’ün Türk’ten başka dostu yok. Bizim toplum olarak her şeyden önce, hepimizin, Türkiye Cumhuriyeti’nin her vatandaşının, şu Misak-ı Milli hudutlarına çok sıkı bir şekilde sahip çıkması gereklidir. Benim, Türkiye Cumhuriyeti’nin bir vatandaşı olarak, bir Türk olarak, birinci derecede görevim budur. Ben bunu yapmakla yükümlüyüm. Bunu yaptığım oranda ve güçlendiğim oranda başkalarından saygı duyarım. Bunu burada birçok kez daha ifade ettim. Eğer biz güçlü değilsek değerli konuklar, Türkiye Cumhuriyeti devlet olarak güçlü değilse, biz ne yaparsak yapalım, hiç kimseden saygı duyamaz ve bir masanın etrafına oturduğumuz zaman aynı olumsuz şartlarda oturmak durumundayız.

İnanıyorum ki, Atatürk’ün ve arkadaşlarının, aziz şehitlerimizin bize emanet etmiş olduğu, bu laik, demokratik Türkiye Cumhuriyeti, bunu mutlaka bugüne kadar nasıl başardıysa, bundan sonra çok daha güçlü bir şekilde devam edecektir; çünkü o şartlarla ben bugünü karşılaştırdığım zaman, aradan milyonlardan, milyarlardan daha fazla farklar vardır. Dolayısıyla biz ülkemizi, değerli arkadaşım Sayın Tayfur’un dediği gibi, sadece bir grubun değil, üniversitelere ve toplumumuzun diğer kuruluşlarına haksızlık yapmayalım. Hani globalleşme, ben burada söyledim, globalleşme teknik anlamıyla, bilimsel anlamda globalleşmedir ve bunu da gerçekten benim ülkem mükemmel bir şekilde başarmış

durumdadır ve bugün biz artık asrın medeniyet düzeyine ulaşmış bir ülke konumundayız. Onun için yine söyledim, başkalarının ihtiraslarına artık bir yerde dur demek zamanı geldi de, geçti de. Hele hele öyle marifetlerini artık çok mükemmel bir şekilde öğrendiğimiz insanlara bir yerde diyelim ki; “teşekkür ediyoruz size, biz yolumuza, siz yolunuza”

Hepinize teşekkür ediyorum.

----&----